

Introducere

În această lucrare, intitulată *Calitatea vieții în relațiile interpersonale*, voi încerca să descopăr și să analizez cum trăiesc oamenii în relațiile interpersonale. Voi căuta o abordare pozitivă a subiectului fără a ignora existența problemelor și nevoile oamenilor atât de importante pentru societatea actuală.

Calitatea vieții noastre depinde foarte mult de dorințele și nevoile pe care le avem fiecare dintre noi și de modul în care relaționăm. Omul, în general, tinde spre atingerea scopului propus, spre lucrurile care-i aduc împlinire. Prin felul în care trăim și ne raportăm la ceilalți, ne putem da seama de calitatea vieții care ne definește caracterul și personalitatea.

Adunând material pentru această temă, mi-am dat seama că atât din punct de vedere teologic, cât și sociologic, subiectul este inepuizabil. Știm de asemenea, că o relație trebuie cultivată și îmbunătățită ca să poată exista și să aibă sens. Putem avea o relație personală atât cu Dumnezeu, cât și cu semenii. Necesitatea comunicării îl face pe om să evolueze permanent și să-și dorească relații de calitate, relații pozitive în care să se bucure de ceea ce are. Dumnezeu ne-a creat ca să ne bucurăm de viață împreună cu celălalt, și asta o putem face relaționând, pentru că omul nu poate avea aspirații nu poate evolua fără a socializa.

Când vorbim despre calitatea vieții, vorbim în primul rând despre ceva pozitiv, despre iubire, bucurie, dăruire și împlinire. Viața înseamnă bucurie, această bucurie o vedem în relațiile dintre oameni care iubesc viața și tot ceea ce decurge din ea: misiuni, drepturi, obligații, așteptări și împliniri.

În paginile următoare voi încerca să analizez această relație dintre oameni care este atât de fragilă uneori, dar și utilă. Relaționarea, mai mult decât insingurarea, nu poate să aducă decât beneficii, atâta timp cât ne dorim ca legăturile noastre cu ceilalți să fie pozitive și să ducă la o împlinire reciprocă indiferent de domeniul de activitate al fiecărui om.

I. Aspecte biblice în relațiile interpersonale

În relațiile interpersonale trebuie să fie prezent Dumnezeu, pentru ca ele să poată exista, să poată funcționa și să aibă o finalitate. Omul creștin este bucuros atunci când se întâlnește cu Cristos și îl eliberează de păcat.

În realitatea actuală omul trăiește într-o societate de consum, el consumă ce i se oferă. Prin activitățile lui individuale și comode caută plăceri imediate și superficiale având conștiința influențată, viața personală se închide în propriile interese, nu mai este spațiu pentru alții, nu se mai ascultă glasul lui Dumnezeu, iar dorința de a face să îi fie bine și semenului nu mai există. Multe persoane se transformă, devenind nemulțumite de ceea ce le înconjoară pentru că se izolează în propriul egoism din care nu mai vede ceea ce este dincolo de el, „dar nu privesc înăuntrul lor, fug de ei înșiși ca să poată trăi”¹.

Alegerea unei vieți egoiste, nu este voința lui Dumnezeu, aceasta nu este o viață în comuniune cu Cristos. Nu există om pe lume care să nu caute și să-și dorească bucurie alături de cei dragi, pentru că de fapt, aceasta este împlinirea omului: comuniunea cu Dumnezeu și cu aproapele. „Existența umană se bazează pe trei relații fundamentale strâns unite: relația cu Dumnezeu, cea cu aproapele și cea cu pământul”².

Omul care interacționează pozitiv cu ceilalți, este omul care s-a împăcat cu el însuși și cu Dumnezeu, este omul care poate să relaționeze pozitiv, să comunice și să socializeze, făcându-și astfel viața mai frumoasă relaționând. Ca să fim

¹ V. Albisetti, *Drumul vieții*, Pauline, București, 2006, 19.

² Papa Francisc, *Laudato si*, Presa Bună, Iași, 2015, 66.

împăcați cu noi și cu ceilalți, trebuie să învățăm să iertăm: „de șaptezeci de ori câte șapte” (Mt 18, 22)³, pentru a ne dobândi demnitatea și bucuria de a trăi.

1. Relațiile și bucuria în Sfânta Scriptură

În acele timpuri mesianice, profetul Isaia se adresa lui Mesia cel așteptat pe care îl saluta spunând: „Tu vei înmulți poporul și vei spori bucuria lui” (Is 9, 2), și îi încurajează pe locuitorii din Sion să-L întâmpine zicând: „Săltați și vă veseliți locuitori ai Sionului” (Is 12, 6). Întreaga creație a lui Dumnezeu este părtașă la bucuria Mântuirii: „Săltați, ceruri, de bucurie, și tu pământule, bucură-te; munților chioțiți de veselie că Domnul a mângâiat pe poporul Său” (Is 49, 13). Regele vine umil călare pe un măgar, iar Zaharia ne cheamă să strigăm: „Bucură-te foarte, fiica Sionului, veselește-te fiica Ierusalimului” (Zah 9, 9).

Profetul Sofonie, ni-l înfățișează pe Dumnezeu alături de poporul său în mijlocul unei celebrări în care ne umple de bucuria mântuirii: „Domnul Dumnezeuul tău este în mijlocul tău ca un izbăvitor puternic. El se va bucura foarte de tine și în dragostea Lui, va tresălta și va cânta de bucurie pentru tine” (Sof 3, 17).

Dumnezeu ne îndeamnă să ne bucurăm de lucrurile mărunte din viața zilnică: „Nu lăsa nici o zi bună să treacă fără folos” (Sir 14, 14). „Bucură-te ceea ce ești plină de har”, este salutul îngerului adresat Mariei (Lc 1,28). Vizita Mariei la Elisabeta, îl face pe Ioan să tresalte de bucurie în sânul mamei sale: „pruncul a săltat în pântecele ei și Elisabeta s-a umplut de Duh Sfânt” (Lc 1,41), iar Maria a zis: „Mărește sufletul meu pe Domnul, și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu” (Lc 1, 46-47). Când Isus își începe activitatea, Ioan spune: „Deci, această bucurie a mea s-a împlinit” (In 3, 29). Mesajul lui Isus este izvor de bucurie: „Acestea vi le-am spus ca bucuria Mea să fie în voi, și ca bucuria voastră să fie deplină” (In 15, 11). Isus spune: „Voi vă veți întrista, dar întristarea voastră

³ Citatele biblice din această lucrare sunt în conformitate cu *Biblia*, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991.

se va preface în bucurie” (In 16, 20). „Vă voi vedea și se va bucura inima voastră, și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi” (In 16, 22). Apostolii văzându-L înviat, „Deci, s-au bucurat ucenicii, văzând pe Domnul” (In 20, 20), ei „luau împreună hrana întru bucurie și întru curăția inimii”, (Fap 2, 46); „Și s-a făcut mare bucurie în cetatea aceea” (Fap 8, 8).

Relațiile dintre oameni nu sunt întotdeauna de calitate. Nu toate etapele vieții se trăiesc în același fel, uneori viața este foarte dură. Oamenii care sunt triști din cauza dificultăților pe care trebuie să le depășească îndurând, pot trece de ele cu ajutorul rugăciunilor și cu speranța că Dumnezeu este cel care îi așază pe drumul cel bun luându-le vălul tristeții de pe frunțile încruntate de suferință, și la un moment dat bucuria credinței începe să se trezească, pentru că „dacă am crede cu adevărat că viața nu se poate schimba, atunci, ea și-ar pierde semnificația”⁴. Bucuria misionară o găsim în continuare în Evanghelia Noului Testament unde o experimentează ucenicii lui Isus care se întorc din misiune plini de bucurie: „Și s-au întors cei șaptezeci și doi cu bucurie” (Lc 10, 17). Isus trăiește bucuria în Duhul Sfânt și îl laudă pe Tatăl (cf. Lc 10, 21).

2. Condiția umană în raport cu Dumnezeu

În prezent, cea mai mare parte a omenirii trăiește în condiții greu de imaginat de pe o zi pe alta. Teama de sărăcie și dorința de a avea cât mai mult, pun stăpânire pe sufletul multor persoane. Bucuria oamenilor de a relaționa și de a socializa se stinge, apare lipsa de respect, inegalitatea, violența, iar tabloul socio-uman capătă nuanțe gri. Nu ar trebui ca aceste lucruri să acapareze și să împietrească sufletul.

⁴ V. Albisetti, *Op. cit*, 62.

Progresul științelor, invențiile, tehnologia, exploatarea semenilor, excluderea socială datorită sărăciei, au determinat o schimbare în relația cu ceilalți și cu divinitatea. Indiferența din societatea actuală anulează simțurile în fața strigătului de durere al celorlalți semeni, care au nevoie unii de alții, este responsabilitatea oamenilor ca ființe raționale să se îngrijească de nevoile celor de lângă ei. Cultura bunăstării amortizează simțurile, banul este cel care dictează, consumul este în creștere, corupția, evaziunea, au luat dimensiuni mondiale, dorința de putere și de avere nu cunoaște limite, și de aici se adâncește prăpastia dintre extreme: „dacă societatea ne-a permis să avem mai mult, ne-a condamnat să fim mai puțin”⁵.

Putem găsi soluții la problemele lumii actuale reluând legătura personală cu Dumnezeu și apoi unii cu alții, pentru ca relațiile interpersonale să fie de calitate plăcute lui Dumnezeu. Oamenii trebuie să creeze între ei legături profunde și stabile, să nu se ascundă unii de alții, pentru că netrăind în armonie, sufletele se îmbolnăvesc, chiar și trupurile. Oamenii au nevoie de sprijin, trebuie să învețe să aibă o atitudine corectă în întâlnirea cu celălalt, apreciindu-se și acceptându-se, pe același drum fără niciun fel de rezerve interioare și exterioare. Dacă l-am privi pe Isus în chipul celorlalți, și în trebuințele lor, am suferi mai puțin și am avea relații interpersonale de calitate, trăind fraternitatea.

Modul în care oamenii relaționează unii cu alții, poate îmbolnăvi, sau vindeca sufletele și trupurile, relația socială trebuie să fie pozitivă, omul trebuie să știe să privească la nevoile aproapelui, să știe să-l descopere pe Dumnezeu în orice ființă și să învețe să rabde neajunsurile existenței găsind sprijin în Dumnezeu, pentru a căuta propria fericire și pe a celorlalți.

Ar trebui ca toți să ne îngrijim unii de alții, să ne încurajăm reciproc și să ne sprijinim: „Întru aceasta vor recunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții” (In 13, 35). Este ceea ce a cerut Isus în rugăciunea Tatălui: „Eu întru ei și Tu întru Mine ca ei să fie desăvârșiți întru unime și să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și că i-ai iubit pe ei” (In 17, 23). Să fim atenți și

⁵ B. Sorge, *Introducere în doctrina socială a Bisericii*, Sapienția, Iași, 2010, 87.

la ispita invidiei, pentru că suntem în același loc și mergem spre același scop, să ne bucurăm de roadele celorlalți care sunt de fapt ale tuturor.

Trăim într-o lume plină de ură, dezbinare, calomnie, defăimare, răzbunare, gelozie, dorință de a impune propriile idei cu orice preț. Aceste comportamente dereglează rostul vieții omului care nu se mai poate bucura de nimic la un moment dat. Să îi cerem lui Dumnezeu să ne facă să înțelegem legea iubirii, să ne iubim unii pe alții dincolo de orice: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele” (Rm 12, 21); „să nu încetăm de a face binele” (Gal 6, 9).

Putem avea o relație personală cu Dumnezeu prin rugăciune și prin dorința de a face binele aproapelui nostru.

Dumnezeu prin harul său ne atrage pentru a ne uni cu el. Mântuirea pe care el ne-o oferă este lucrarea milostivirii sale. El ne trimite pe Duhul său în inimile noastre, pentru a ne face fiii săi, pentru a ne transforma și a ne face capabili să răspundem cu viața noastră la iubirea sa. Această mântuire pe care Dumnezeu o realizează și pe care Biserica o vestește, este pentru toți⁶. El ne atrage ținând cont de țesătura complexă de relații interpersonale pe care le presupune viața într-o comunitate. Poporul pe care și l-a ales este Biserica. Dumnezeu cheamă pe oricine să facă parte din poporul său, și o face cu mare respect și iubire. Biserica trebuie să fie locul milostivirii gratuite unde toți pot să se simtă primiți, iubiți, iertați și încurajați să trăiască viața frumoasă pe care a încredințat-o tuturor spre mântuire. Poporul lui Dumnezeu se întrupează în popoarele de pe pământ având fiecare propria cultură. Noțiunea de cultură este un instrument prețios pentru a înțelege diferitele exprimări ale vieții creștine prezente în poporul lui Dumnezeu. Este vorba despre stilul de viață al unei societăți determinate, despre modul lor de a relaționa între ei cu celelalte creaturi și cu Dumnezeu. Înțeleasă astfel, cultura cuprinde totalitatea vieții unui popor. Asta se datorează faptului că persoana umană „prin natura sa are nevoie în mod absolut de o viață socială”⁷, și se raportează

⁶ Cf. Conciliul ecumenic Vatican II, *Gaudium et spes*, 22.

⁷ *Ibidem*, 25.

întotdeauna la societate, unde experimentează un mod concret de a relaționa cu realitatea.

A mărturisi că Isus și-a vărsat sângele pentru noi, nu înlătură nici chiar cea mai mică îndoială cu privire la iubirea fără limite care înnobilează fiecare ființă umană. Răscumpărarea sa are o semnificație socială, pentru că „Dumnezeu în Cristos, nu răscumpără numai fiecare persoană ci și relațiile sociale dintre oameni”⁸. Duhul Sfânt acționează în toți, el încearcă să pătrundă în fiecare situație umană și în toate legăturile sociale. Am fost creați după imaginea comuniunii divine, motiv pentru care nu putem să ne realizăm nici să ne mântuim singuri. Acceptarea primei vestiri, care ne cheamă să ne lăsăm iubiți de Dumnezeu și să-l iubim cu iubirea pe care el însuși ne-o comunică, provoacă în viața persoanei și în acțiunile sale o reacție vitală: a dori, a căuta și a îndrăgi binele altora.

3. Solidaritatea creștină în Biserică și în societate

Solidaritatea creștină stă la baza relațiilor interpersonale, ea poate fi înțeleasă ca un atașament reciproc între indivizi. Motivația religioasă poate constitui o condiție în care să-l conștientizăm pe Cristos în spirit și în faptă, ca supremul exemplu de urmat. Solidaritatea se prezintă sub două aspecte complementare: cel al principiului social⁹ și cel al virtuții morale¹⁰. Solidaritatea trebuie să o avem în noi înșine, s-o simțim, și să o căutăm zilnic pentru anumite categorii sociale – copii cu nevoi educaționale și de viață specială – autism, handicap, nevăzători, vârstnici, care constituie pentru restul comunității o provocare, o motivație de renunțare la nepăsare și de implicare în problemele comunității. Problema solidarității a existat în permanență, este actuală și prin noi

⁸ *Compendiu de doctrină socială a Bisericii*, Sapientia, Iași, 2007, 52.

⁹ Cf. *Catehismul Bisericii Catolice*, 1939-1941.

¹⁰ Cf. *Ibidem*, 1942.

explicații și acțiuni, poate constitui un răspuns la problemele sociale grave pe care le implică lipsa ei: „solidaritatea urcă la rangul unei virtuți sociale, fundamentale, deoarece se situează în dimensiunea dreptății, care este virtutea orientată prin excelență spre binele comun”¹¹.

Într-o perspectivă creștină, calitatea vieții este adusă la rodire prin practica liturgică, sacramentală, care deschide noi orizonturi pentru aprofundarea relațiilor interpersonale. Educația, creștină și socială, este foarte importantă pentru a fii în solidaritate cu semenii, solidaritatea înseamnă a învăța să știi, a învăța să faci, a învăța să trăiești împreună cu ceilalți în toleranță și cooperare. Categoriile socio-profesionale vulnerabile au nevoie de sprijin și de susținere din partea unor instituții publice sau private, prin acțiuni în domeniile: economic, asistență socială, educație, teologie, psihologia socială. Asistența socială ca formă de solidaritate, este un exemplu de acțiune comună, susținută în mod continuu pentru a înlocui o stare de dependență cu o stare de independență socială¹².

Ideea de solidaritate în plan spiritual, cultivarea prin multiple forme educaționale și misionare a faptului că o acțiune comună care este orientată în sprijinul semenului, poate aduce fiecăruia fericirea faptei bune aici pe pământ, promisiunea motivată prin aceste fapte de a avea răsplată și finalitate fericită în viața de apoi.

Aspectele factice ale atitudinii și comportamentului spre solidaritate, pot fi prezentate în raport cu familia ca ambianță normală și loc de asimilare a valorilor sociale pozitive, cu școala ca unitate între educație și procesul de instruire și însușire a unei calificări, cu societatea, ca loc de exprimare, influențare și formare prin modele. „Principiul solidarității presupune ca oamenii din timpul nostru să devină mai conștienți de obligația lor față de societatea de care aparțin”¹³. Factorul central în realizarea unei orientări spre solidaritate, este școala, datorită faptului că educația începe de timpuriu și continuă până la vârsta la care individul, nu doar că

¹¹ CDSB, 193.

¹² Cf. A. Scrima, *Biserica liturgică*, Humanitas, București 2005, 32-33.

¹³ CDSB, 195.

înțelege sensul unei vieți solidară, dar face și de timpuriu și în cursul vieții o practică și o faptă solidară. Educația pentru solidaritate se referă la o multitudine de sensuri și orientări ale acțiunii umane care determină individul să accepte și să repete aceste modele. Solidaritatea, într-un sens mai larg, privește ansamblul societății umane.

În cazul relațiilor de solidaritate, „beneficiile sunt oferite ca răspuns la o nevoie sesizată a celuilalt. În acest caz, ceea ce mediază schimbul interpersonal nu este anticiparea unui beneficiu în virtutea regulii reciprocității, ci preocuparea pentru binele partenerului”¹⁴.

Realizarea unei fapte de solidaritate presupune intersectarea următoarelor elemente: dorința înfăptuirii actului solidar – moștenire genetică, educație, convingere religioasă; determinarea motivațională – religioasă, psihologică, respect; posibilitatea materială – mijloace financiare sau materiale; existența beneficiarului: individ sau grup - iar „aderența la norma de solidaritate se asociază cu o funcționare sănătoasă a relațiilor de cuplu, a relațiilor de familie și a celor de prietenie”¹⁵.

Solidaritatea datează de la începutul umanității și a avut la bază identitatea comună și sentimentul de apartenență la aceeași comunitate sau familie. Familia constituie „o comunitate de iubire și de solidaritate care este în mod unic adaptată la învățarea și transmiterea valorilor culturale, etice, sociale, spirituale și religioase, esențiale pentru dezvoltarea și bunăstarea propriilor membri ai societății”¹⁶. Ideea de solidaritate este considerată o aplicare a valorilor morale, creștine și umaniste. Încă din antichitate solidaritatea a îmbrăcat diferite forme: prietenie, ajutor, devotament, atașament, sprijin, altruism și caritate. Filantropia și solidaritatea antică – egipteană, greacă, romană, avea multe sensuri: primul sens se referea la politețe, bunătate, generozitatea, acte potrivite unei ființe civilizate și culte; al doilea sens se referea la respectul unui cetățean față de egalii săi, grija societății

¹⁴ Ș. Boncu, M. N. Turliuc, *Relațiile intime*, Polirom, Iași, 2016, 29.

¹⁵ *Ibidem*, 38.

¹⁶ Sfântul Scaun, *Carta drepturilor familiei*, Presa Bună, Iași, 2000, 7.

față de orfani, bătrâni și străini; și al treilea sens se referea la mila față de om, ajutorul pentru cei aflați în orice formă de dificultate. Solidaritatea și filantropia epocii erau virtuți apreciate de cetățeanul de rând.

Solidaritatea nou-testamentară confirmă formele de manifestare prezentate anterior și dă acestora o semnificație nouă: jertfa creștină, slujirea lui Dumnezeu, căci: „Fiul Omului nu a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească” (Mc 10, 45). Raportul dintre creștin și semenul lui era definitiv în comunitatea creștină și avea ca finalitate Judecata de Apoi.

Isus din Nazaret, Omul cel nou, este solidar cu lumea până la „moartea pe cruce” (Fil 2, 8), în El „poate fi recunoscut mereu ca Semnul viu al iubirii incomensurabile și transcendente a lui Dumnezeu care ia asupra sa infirmitățile poporului său, merge împreună cu el, îl mântuiește și-l constituie în unitate”¹⁷.

Fundamentele biblice ale solidarității creștine sunt următoarele: originea comună a tuturor oamenilor: „Luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om” (Facere 2, 7), universalitatea chemării la mântuire: „Fiți voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este” (Mt 5, 48), unitatea în Cristos: „Rămâneți în Mine și Eu în voi” (In 15, 4), Dumnezeu a creat Pământul spre folosință comună, dar păcatul a dus la crearea proprietății private, a individualismului și a egoismului, firea umană și viața cotidiană a oamenilor ne arată drumul spre iubirea aproapelui, a iubi pe aproapele înseamnă de fapt a iubi pe Dumnezeu, milostenia este de fapt o condiție a desăvârșirii.

Solidaritatea biblică are valori multiple în Noul Testament: slujirea unora față de alții: „Întru aceasta vor cunoaște toți, că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții” (In 13, 35); iubirea ca împlinire a legii: „Iubirea este deci împlinirea legii” (Rm 13, 10); iubirea frățească: „Rămâneți întru dragostea frățească” (Evrei 13, 1). Cristos a fost solidar cu toți oamenii: „vindeți averile voastre și dați milostenie” (Lc 12, 33). A fii solidar înseamnă a fii părtaș la durerile și bucuriile celorlalți semeni, ea este un adevărat liant care ne încheagă pe toți într-

¹⁷ Cf. C.V. II, GS, 32.

o unitate de voință, simțire și acțiune, ea are la bază sentimente necondiționate, în deplină libertate, între doi sau mai mulți indivizi. Viața din societate, „în ciuda contradicției și ambiguității ei, să fie descoperită din nou ca un loc al vieții și speranței, în care să se exprime harul care este oferit în mod constant tuturor și care invită la cele mai înalte și mai antrenante forme ale împărtășirii reciproce”¹⁸.

Relația om pentru om pare a fi greu de pus în practică: intervine egoismul, care înlătură și întristează binele, el caută totul și cât mai mult pentru sine, el schimbă relația om contra om, adică lipsa solidarității. Relația om contra om este tot ceea ce poate fii mai josnic pentru un creștin. Cristos ne cere tuturor ca oricând este nevoie, noi să biruim răul cu binele: „Nu răsplățiți nimănui răul cu rău, purtați grijă de cele bune înaintea tuturor oamenilor” (Rm 12, 17).

Solidaritatea este o formă de viață a umanității, o aspirație, un concept, o idee; este o reflexie etică care presupune o bunăvoință și o binefacere, ea presupune respect, acțiune, implicare, jertfă, iubire și dreptate. Ea poate fii o deprindere dacă este practică des și poate fii un mod de viață. Ea este raportarea la ceilalți, este măsura dragostei și a bucuriei pentru cei din jur.

În perspectiva îmbunătățirii calității vieții, creștinii laici sunt chemați să se implice în viața politică. Pentru credincioșii laici, politica este una dintre cele mai înalte forme de angajare creștină în slujba celorlalți. „Criteriile fundamentale ale acestei angajări sunt: promovarea binelui comun, a dreptății, respectarea autonomiei relațiilor pământești, principiul subsidiarității, promovarea dialogului, a păcii și a solidarității”¹⁹.

¹⁸ CDSB, 196.

¹⁹ W. Dancă, „Biserica și politica – Despre angajarea credincioșilor laici în politică”, în *Și cred și gândesc*, Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, București, 2013, 272.

4. Planul lui Dumnezeu în relațiile interpersonale

Noi suntem ucenicii lui Cristos și nu putem trăi izolați, trăim în comuniune unii cu ceilalți, trebuie să facem bine, și să-i ajutăm pe cei ce au nevoie. Oamenii fiind preocupați de propriile descoperiri și de puterea proprie, sunt depărtați de Cristos care a venit în lume pentru oameni, pentru a mântui nu pentru a judeca.

Societatea este într-o continuă transformare, ea caută și urmărește noile descoperiri care se reflectă și în viața religioasă a fiecăruia, îl depărtează pe om de comuniunea cu Cristos, oamenii sunt dornici de afirmare, nerăbdători să se manifeste în viața socială, iar modul lor de a gândi, le influențează comportamentul, care se manifestă și în viața religioasă, și astfel apar disensiuni în societate, în familie, între oameni apar neînțelegeri și dușmăanii, conflicte și suferințe a căror cauză și victimă este omul însuși²⁰.

Datorită aspirațiilor tot mai largi ale omenirii, omul vrea să aibă dominația asupra creației, să instituie o ordine politică, socială, economică aflată în slujba omului. Muncitorii și țăranii vor prin munca lor să-și dezvolte personalitatea și să participe la organizarea vieții economice, sociale, politice și culturale, iar binefacerile civilizației trebuie să se extindă și să cuprindă întreaga omenire.

Omul își experimentează propriile limite, iar pe de altă parte aspiră la o viață superioară, mai bună. În fața evoluției actuale a lumii, crește numărul acelor care își pun întrebările fundamentale, ce este omul, care este sensul durerii, al răului, al morții, care în ciuda oricărui progres, nu încetează să existe. Noi credem că Isus Cristos mort și înviat pentru noi toți, oferă omului lumină și puteri prin Duhul Său, pentru ca omul să poată răspunde vocației sale supreme, să se mântuiască. Biserica ne spune că sunt multe lucruri care nu se schimbă și care își au scopul ultim în

²⁰ Cf. C.V II, GS, 5-10.

Cristos, pentru că „e remarcabil cum rugăciunea restaurează funcționarea armonioasă a trupului și a sufletului”²¹.

Omul fiind creat după chipul lui Dumnezeu, capabil să-l cunoască și să-l iubească pe Creatorul său, primește și libertatea de a face ceea ce îi dictează conștiința, spre a face bine doar într-un mod liber. Această libertate este foarte bună atâta timp cât ea nu este înțeleasă greșit. Dumnezeu îl lasă pe om să aleagă în mod liber și conștient, însă, libertatea omului fiind atinsă de păcat, nu poate realiza pe deplin această orientare spre Dumnezeu, decât cu ajutorul harului lui Dumnezeu, și fiecare trebuie să dea socoteală de viața proprie în fața judecății lui Dumnezeu după binele sau răul săvârșit.

Dumnezeu vrea ca toți oamenii să se poarte frățeste între ei. Iubirea de Dumnezeu nu poate fi despărțită de iubirea de aproapele: „Și această poruncă o avem de la El: cine iubește pe Dumnezeu, să iubească și pe fratele său” (1In 4, 21). Oamenii depind tot mai mult unii de alții pentru o lume tot mai unificată. Isus când îl roagă pe Tatăl: „Ca toți să fie una, după cum Tu Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia, în Noi să fie una” (In 17, 21-22), deschizând perspective ce nu pot fi atinse de mintea omenească, sugerează o anumită asemănare între unirea dintre Persoanele divine și unirea între fiii lui Dumnezeu în adevăr și iubire. Această asemănare arată limpede că omul, singura făptură de pe pământ pe care Dumnezeu a voit-o pentru ea însăși, „nu se poate găsi deplin pe sine decât prin dăruirea dezinteresată de sine”²².

Se observă evidenta interdependență dintre progresul persoanei umane și dezvoltarea societății. Principiul, subiectul și scopul tuturor instituțiilor sociale, este și trebuie să fie persoana umană, pentru că ea din natura ei are absolută nevoie de viața socială. În zilele noastre se înmulțesc relațiile reciproce și interdependențele, de aici se nasc diferitele asociații și instituții atât de drept public cât și privat. Acest fapt se numește socializare și are anumite avantaje pentru întărirea calităților

²¹ N. V. Peale, *Forța gândirii pozitive*, Curtea veche, București, 2013, 73.

²² Cf. *Ibidem*, .24.

persoanei umane și pentru apărarea drepturilor persoanei²³. Trăind în societate, omul este abătut de la calea binelui și este împins spre rău de condițiile sociale în care trăiește. Tensiunile și perturbările apar din trufia și egoismul oamenilor care influențează și mediul social.

Omul are conștiința demnității persoanei umane superioară tuturor lucrurilor, el trebuie să aibă acces la toate acele lucruri care îi sunt necesare pentru a duce o viață umană, cum ar fi: hrana, locuința, îmbrăcămintea, dreptul de a-și alege în mod liber o stare de viață și de a întemeia o familie, dreptul la educație, la muncă, la respect, la o bună reputație, la informare, dreptul de a acționa conform bunei conștiințe, dreptul la ocrotirea vieții private, și la o dreaptă libertate. Ordinea socială trebuie să aibă în vedere binele persoanelor, să se dezvolte și să fie întemeiate pe adevăr, dreptate și însuflețită de iubire. Dumnezeu care poartă de grijă tuturor, e prezent la această evoluție, iar evanghelia trebuie să trezească inima omului spre exigența demnității²⁴.

Conciliul insistă asupra respectului față de om, ținând cont de viață și de mijloacele necesare pentru a trăi cu demnitate: „ori de câte ori ați făcut aceasta unuia dintre frații Mei mai mici, Mie Mi-ați făcut” (Mt 25, 40). Învățătura lui Cristos ne pretinde să iertăm și nedreptățile: „Iubiți pe vrășmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc, și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc” (Mt 5, 44).

Trebuie recunoscută egalitatea dintre toți oamenii, pentru că toți sunt înzestrați cu suflet rațional și creați după chipul lui Dumnezeu. Nu toți oamenii stau pe aceeași treaptă datorită diversității puterii lor intelectuale și morale. Orice formă de discriminare trebuie eliminată pentru că este contrară planului lui Dumnezeu. Biserica dezvăluie omului sensul existenței lui proprii. Evanghelia vestește și proclamă libertatea fiilor lui Dumnezeu, respectă libertatea conștiinței, și hotărârea

²³ Cf. G. Neamțu, *Tratat de asistență socială*, Polirom, Iași, 2003, 523-527.

²⁴ Cf. C.V, II, GS, 15-17.

ei liberă, Biserica proclamă drepturile oamenilor, recunoaște și prețuiește dinamismul cu care aceste drepturi sunt promovate în ziua de azi²⁵.

Conciliul Vatican II ne spune că bunurile pământești sunt pentru toți oamenii, spre folosul lor în mod echitabil; nu trebuie ca omul să considere bunurile exterioare pe care le posedă numai ale lui, trebuie să-i fie de folos nu numai lui, ci și altora. Trebuie să se promoveze serviciile familiale și sociale, pentru ca ele să poată contribui la cultură și educație. Autoritățile publice sunt datorate să se ocupe de cele necesare pentru cei aflați în nevoi existențiale. Creștinii trebuie să se implice în astfel de acțiuni caritabile, și să-i ajute pe cei aflați în nevoi, trebuie să se unească, să se asocieze cu alte persoane care la rândul lor pot da o mână de ajutor atât fizic cât și moral sau financiar, pentru binele comunității și a semenilor lor.

Creștinii, amintindu-și de cuvântul Domnului: „După aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste unii față de alții” (In 13, 35), nu pot avea o dorință fierbinte decât aceea de a-i sluji cu tot mai multă generozitate pe oamenii acestor timpuri²⁶.

Omul trebuie să-și regăsească identitatea, generozitatea și libertatea de a face bine. A dăruii dezinteresat înseamnă să înțelegem că cel căruia îi dăm, are nevoie de noi pentru că este neputincios, „și se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință” (Fap 4, 35), să dăm din solidaritate, să luăm parte la nevoile vieții sociale, înseamnă a conviețui în armonie cu ceilalți și cu însuși Dumnezeu. Astfel, practicând binele pentru semenii noștri, noi înșine urcăm spre împlinire: „Nici omul nu poate fi bun pentru alții dacă n-a fost bun pentru sine, pentru că întâi ești al tău, ești legat de tine, ție îți ajuți cel dintâi, ție îți dorești și-ți poftești binele înaintea tuturor. Însăși legea bunătații cere ca omul bun să se dăruiască și pentru alții”²⁷.

²⁵ Cf. *Ibidem*, 17.

²⁶ Cf. *Ibidem*, 92-93.

²⁷ N. Cabasila, *Despre viața în Hristos*, Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, 221-223.

II. Fundamentele comunicării interpersonale

Comunicarea trebuie să fie învățată ca să se poată relaționa. Crearea și menținerea relațiilor cu ceilalți necesită un anumit nivel intelectual, este considerată o activitate larg răspândită. Se pune întrebarea dacă nu cumva oamenii sunt cu toții experți în comunicarea interpersonală; realitatea arată că nu. De aici pornesc și disputele, înțelegerea este dificilă uneori pentru că, totuși, comunicarea nu este atât de ușoară. Comunicarea interpersonală poate afecta relațiile și poate influența sănătatea, fericirea și calitatea vieții. Modul în care se comunică astăzi față de cum se comunica în trecut, cu noua tehnologie, face ca lumea să se micșoreze, aptitudinile legate de comunicarea interpersonală devin tot mai valoroase. Pentru ca oamenii să poată comunica eficient în mediile de astăzi trebuie să-și consolideze aptitudinile interpersonale de care au nevoie, pentru ca scopul inițial al bunăstării și al aplicațiilor cotidiene să devină realitate²⁸. Modul în care oamenii comunică influențează relațiile și calitatea vieții.

Studiile efectuate în centre de adopții și orfelinate au arătat că interacțiunea umană ca atingerea, relaționarea, este esențială pentru supraviețuirea și dezvoltarea normală a bebelușilor, așa cum și interacțiunea socială a adulților contribuie la menținerea sănătății fizice și psihice a acestora.

Comunicarea satisface necesități fizice, relaționale, identitare și spirituale, dar ea nu poate rezolva orice problemă, pentru că nu toți oamenii sunt experți în comunicare. La nivel interpersonal, comunicarea între două persoane evoluează în timp odată cu relația și le ajută să-și definească relația²⁹.

Omul se naște și crește într-o anumită cultură în care are valori, norme, simboluri, care se diferențiază de anumite grupuri. Personalitatea, rolurile culturale, aprecierea și comparația socială influențează dezvoltarea concepției

²⁸ Cf. K. Floyd, *Comunicarea interpersonală*, Polirom, Iași, 2013, 17.

²⁹ Cf. *Ibidem*, 51.

despre sine. Valorizarea sinelui, adică, stima de sine, reprezintă evaluarea subiectivă ca persoană. Imaginea omului constă în modul în care vrea să fie perceput de ceilalți³⁰.

În relațiile dintre oameni este nevoie de un limbaj potrivit unui anumit domeniu. Limbajul poate fi folosit pentru a-i convinge pe alții să gândească sau să acționeze într-un anumit fel, pentru că unele forme de limbaj sunt percepute ca fiind mai credibile decât altele. Oamenii folosesc comportamentul verbal în relațiile personale pentru a comunica afecțiune și pentru a crea intimitate. Limbajul mai poate fi defăimător, ofensator – este un tip de limbaj considerat vulgar, nepolitic în contextul în care este folosit, iar pentru asta, ca să nu se ajungă în astfel de situații tensionate, ar trebui să existe un control în asumarea proprietății gândurilor și sentimentelor. Exprimarea trebuie să fie adaptată la nivelul de înțelegere adecvat ascultătorului³¹.

Așadar, comunicarea poate fi și nonverbală, ea cuprinde comportamente și caracteristici care transmit semnificații fără a utiliza cuvinte. Comunicarea nonverbală este prezentă în majoritatea conversațiilor interpersonale, de obicei transmite mai multe informații decât comunicarea verbală, este principalul mijloc de comunicare a emoțiilor. Mimica feței este importantă pentru identitate, atractivitate și emoții³².

Pentru a avea succes într-o diversitate de contexte comunicaționale, capacitatea de a asculta eficient este importantă. Ascultarea eficientă are mai multe etape: auzirea, înțelegerea, amintirea, interpretarea, evaluarea și răspunsul. În contextele interpersonale, oamenii efectuează ascultarea informațională, critică și empatică³³.

Emoția în comunicarea interpersonală este și ea deosebit de relevantă, ele pot fi emoții de bucurie, dar și de tristețe. Printre emoțiile de bucurie se numără:

³⁰ Cf. *Ibidem*, 124.

³¹ Cf. *Ibidem*, 197.

³² Cf. *Ibidem*, 235.

³³ Cf. *Ibidem*, 265.

fericirea, iubirea, pasiunea și simpatia, iar printre emoțiile de tristețe se numără: depresia, suferința, teama și anxietatea socială³⁴.

Omul este o ființă socială, în sensul că are nevoie de celălalt om. Acțiunea socială presupune înțelegerea reciprocă a așteptărilor actorilor sociali și orientarea comportamentului potrivit unor așteptări³⁵. Dinamica acestor necesități, orientează și reglează relațiile dintre persoane. Sunt relații constituite în primul rând pentru satisfacerea necesităților de sociabilitate cum ar fi relațiile de prietenie, distracția în comun, iar în relațiile sociale cum ar fi cele de muncă, sau politice, componenta interpersonală este puternică. Relațiile interpersonale s-au dovedit a fi importante, atât din punctul de vedere al individului uman, cât și al funcționării societății.

1. Interacțiunea socială a indivizilor și a grupurilor umane

Interacțiunea socială reprezintă modul fundamental de existență și funcționare a indivizilor și grupurilor umane. Omul caracterizat prin atitudini și spirit revoluționar, se distinge prin faptul că este solidar cu procesul de schimbare și prefacere a societății pe care o personifică. Unele teorii psihosociologice arată că oamenii utilizează adesea relațiile interpersonale pentru a obține o „mărire de sine”. În această categorie, pot fi incluse teoriile despre menținerea autoevaluării prin calitatea relațiilor interpersonale și despre factorii motivatori ai comportamentelor prosociale și antisociale³⁶.

Orice legătură socială, pozitivă și simetrică, poate fi evaluată în funcție de tăria sa. Astfel, tăria unei legături este rezultatul unei combinații liniare între mai

³⁴ Cf. *Ibidem*, 297.

³⁵ Cf. C. Bocancea, G. Neamțu, *Elemente de asistență socială*, Polirom, Iași, 1999, 23.

³⁶ Cf. P. Iluț, *Dragoste, familie și fericire*, Polirom, Iași, 2015, 177.

mulți factori: cantitatea de timp, intensitatea emoțională, încrederea reciprocă și gradul de reciprocitate³⁷.

Între indivizi bunăstarea socială și calitatea vieții nu pot fi măsurate direct deoarece implică numeroase sectoare ale vieții sociale pentru care „nu există etaloane adecvate astfel încât să se facă o comparație între diferite aspecte ale calității vieții sau bunăstării caracteristice diferiților indivizi, diverselor grupuri sociale, ori specifice anumitor comunități”³⁸.

2. Comunicarea interpersonală în prietenii și relații profesionale

Prietenul este persoana care susține altă persoană, ori o ajută direct, încurajând-o, având între ele relații de bunăvoință reciprocă. Prietenia nu se stabilește și nu se dizolvă printr-un ceremonial deosebit, așa cum ar fi căsătoria.

Prietenia ca inter-relație umană nu depinde de legăturile profesionale, nu se raportează la sisteme de obligativitate și nici nu este impusă ca în cazul relațiilor de comunicare pe care le avem cu rudele. Prietenii sunt persoane care se simpatizează unul pe altul și se bucură să fie împreună în anumite ocazii, să rezolve anumite acțiuni. Prietenia este total voluntară ca atitudine a unei persoane față de alta și de aceea nici regulile nu sunt foarte stricte privind cine sunt prietenii și realizările comune.

Astfel, prietenii sunt oameni care se plac, sunt cei a căror companie le oferă satisfacții, sunt cei care își împărtășesc activitățile și interesele, sunt cei care se ajută și se înțeleg, sunt cei în care ai încredere, sunt cei pe care te poți baza oferindu-ți un suport emoțional, sunt cei în compania cărora te simți relaxat,

³⁷ Cf. M. G. Hâncean, *Rețelele sociale*, Polirom, Iași, 2014, 105.

³⁸ G. Neamțu, *Op. cit.* 568.

confortabil. Prietenia are diferite grade de intimitate: de la simple cunoștințe, până la prietenul cel mai bun, intim. De obicei avem multe cunoștințe, mai puțini prieteni apropiați, iar prieteni intimi și mai puțini, clasificare în care rămâne discutabil nivelul de apropiere între parteneri.

Întâlnirile obișnuite ale prietenilor și interdependența constituie un pas important în dezvoltarea prieteniei ca și activitățile care se realizează cu ajutorul persoanelor pe care le considerăm prietene. Între prieteni există o serie de reguli care par a fii o intenție în consolidarea prieteniei și adâncirea comunicării interumane. Acestea ar fi: oferiți-vă voluntar din timpul liber când este nevoie de ajutor, respectați condițiile particulare de viață ale prietenului, păstrați confidențele, aveți încredere unul în celălalt, nu vă criticați unul pe altul în public, arătați-vă sprijinul afectiv, uitați-vă în ochii celuilalt în timpul conversației, străduiți-vă să-l faceți fericit în timp ce sunteți unul în compania celuilalt, nu fiți geloși și nu criticați alte persoane cunoscute, fiți toleranți unul față de celălalt, împărtășiți veștile, solicitați sfaturi personale, nu fiți pisălogi, căutați să răsplătiți datoriile, favorurile și complimentele, dezvăluiți-vă sentimentele, ori problemele personale în compania prietenului³⁹.

Comunicarea interpersonală în prietenii și relații profesionale sunt foarte importante. Majoritatea prieteniiilor se stabilesc între egali, sau persoane cu același statut. Prieteniiile pot avea o durată limitată, ele evoluează în timp și nu sunt totdeauna permanente. Relațiile sociale pozitive cu colegii de serviciu, amplifică satisfacția profesională, iar relațiile sociale între superiori și subordonați pot fi pozitive, dar și complicate din cauza diferenței sub aspectul puterii dintre aceștia⁴⁰.

³⁹ Cf. S. Duck, *Relațiile interpersonale*, Polirom, Iași, 2000, 55.

⁴⁰ Cf. K. Floyd, *Op. cit.* 332.

3. Comunicarea în relațiile de cuplu, de conviețuire

Întemeierea unei relații presupune niște etape: inițierea, experimentarea, intensificarea, integrarea și stabilirea legăturilor. Evoluția relațiilor presupune variații individuale și culturale. Relațiile de cuplu variază din perspectiva modului în care partenerii gestionează probleme comunicaționale precum conflictul, intimitatea și comunicarea emoțională⁴¹.

Relațiile umane bazate pe prietenie sunt influențate și nu pot fi separate, de dragoste, de mariaj, de conviețuirea în familie. Camaraderia reprezintă afecțiune prietenească și atașament puternic față de cineva. Conviețuirea umană trebuie să fie considerată în primul rând ca o realitate de ordin spiritual, ea este schimb de cunoștințe în lumina adevărului, împlinirea datoriilor, căutarea binelui moral⁴².

Există o serie de reguli pentru ca un cuplu să poată conviețui. Acestea ar fi: încrederea reciprocă, respectarea intimității, oferirea ajutorului afectiv, corectitudine unul față de celălalt, contribuție la cheltuielile casei, ajutorul dat persoanelor bolnave, interes față de activitatea zilnică a celuilalt, a nu se critica unul pe altul în public, a se privi în ochi unul pe altul în timpul conversației, a fi tolerant unul cu prietenii celuilalt, a cere sfaturi personale, a păstra secretele, a comunica partenerului sentimentele și problemele personale, a oferi cadouri partenerului în ziua de naștere, a nu fi pisălogi, a împărtăși partenerului păreri personale despre religie, politică, concepția despre viață, a informa partenerul despre intențiile de perspectivă, a comunica zilnic programul de activități personale⁴³.

În toate etapele pe care le traversează subiectul uman, este prezentă o participare afectivă, socială, biologică și are loc o comunicare psihologică.

⁴¹ Cf. *Ibidem*, 366.

⁴² Cf. CBC, 1886.

⁴³ Cf. M. Milcu, *Psihologia relațiilor interpersonale*, Polirom, Iași, 2005, 102.

Atașamentul intrafamiliar, nevoia de prietenie, nevoia de a comunica între sexe și vârste diferite, nu elimină aspectul istoric al dragostei și căsătoriei.

Fericirea ca scop al vieții. Fericirea poate fi apreciată ca reprezentant universal al conștientizărilor și trăirii sentimentelor plene, a împlinirii străduinței omului de a realiza valori, de a-și satisface aspirațiile fundamentale, și de a se conduce după idealuri pozitive. Fericirea, înțeleasă ca starea de bine subiectivă, implică evaluarea pozitivă a vieții. Suntem fericiți în măsura în care suntem mulțumiți de viața noastră, luând în considerare toate aspectele majore. Oamenii doresc în general să li se întâmple doar lucruri bune, să trăiască emoții pozitive și funcționale și să fie fericiți⁴⁴.

Oamenii pot găsi împlinirea și prin intermediul relațiilor interpersonale, în reușitele lor. Ele presupun însă timp, răbdare și o anumită compatibilitate cu cei din jur. În relații schimbarea este inevitabilă. Nu oamenii sunt în relații, ci relațiile sunt în oameni, și în acest sens, relațiile evoluează pe măsură ce credințele sau amintirile oamenilor despre ele se schimbă, dar și oamenii se schimbă.

Cu siguranță, fiecare dintre noi poate să prescrie o rețetă a relațiilor de succes, fie învățând din propria experiență sau urmând modelul altora. Cert este că acceptarea celorlalți, așa cum sunt ei, realizând că perfecțiunea în sine nu există, înțelegerea și compromisurile, reprezintă modalități de reușită și menținere a relațiilor interpersonale. La nivelul relațiilor interpersonale, oamenii simt nevoia de apartenență pentru că ceilalți constituie un suport social, care asigură indivizilor starea psihologică de bine, și chiar starea de sănătate fizică⁴⁵.

Modalități de rezolvare a problemelor în relațiile interpersonale, în familie. Nucleul relațiilor intrafamiliale, ca și în oricare alt grup social, îl constituie activitatea în comun orientată spre rezolvarea problemelor familiei. Familia este o formă de relații sociale dintre oamenii legați între ei prin căsătorie sau rudenie. Din

⁴⁴ Cf. P. Iluț, *Op. cit.* 264-265.

⁴⁵ Cf. *Ibidem*, 171.

familie fac parte soții, părinții și copiii, precum și alte persoane între care există relații de rudenie. Și soții singuri fără copii formează o familie⁴⁶.

În trecutul nu prea îndepărtat, bărbatul era acela care îndeplinea munca fizică grea și purta răspunderea morală pentru bunăstarea familiei. În timpul de față există un decalaj considerabil între concepțiile tradiționale despre rolurile bărbătești și femeiești⁴⁷ și distribuirea reală a îndatoririlor în familie, astfel încât, de multe ori femeia este aceea care este obligată să ducă greul grijilor cotidiene.

Aceste circumstanțe generează deseori conflicte, mai ales în familiile tinere. Dacă în trecut stabilitatea familiei era bazată pe respectarea strictă a rolurilor și tradițiilor, soțul avea obligații bărbătești, iar soția obligații femeiești, în prezent, unul din factorii stabilității relațiilor conjugale îl reprezintă ieșirea din cadrul tradițional al acestor prescrieri. Astfel, în familia modernă soțul trebuie să își asume o parte a obligațiilor femeiești, iar rolul femeii include unele sarcini care dintotdeauna au fost considerate bărbătești. Acum femeia se poate manifesta ca personalitate în afara familiei, iar rolul bărbatului a încetat să mai fie dominant.

În consecință, femeia este adesea nevoită să plătească scump independența dobândită, rămâne singură cu copiii, iar bărbatul la rândul lui pierde sursa de căldură, grijă și siguranță intimă. Aici copiii sunt cei care suportă cea mai mare parte a consecințelor nedorite ale conflictului. Impactul fenomenului descris asupra familiei moderne se manifestă în creșterea numărului de divorțuri, a numărului de familii incomplete, scăderea natalității. În situația actuală creată în familii, bărbații și femeile, cât și întreaga societate, plătește scump. Caracterul social al familiilor singure sau asociate, ar trebui să se exprime și prin manifestările de solidaritate și de împărtășire reciprocă⁴⁸.

Dereglarea funcțiilor familiei creează stări frustrante la membrii familiei. Primele semne ale dezorganizării familiei se exprimă în așanumita anxietate familială. Ea se caracterizează prin îndoieli, frică, conflicte în familie. Aspectele

⁴⁶ Cf. P.I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, All Beck, București, 2000, 1.

⁴⁷ Cf. P. Iluț, *Op. cit.* 277.

⁴⁸ Cf. CDSB, 211.

principale ale anxietății familiale sunt lipsa posibilității de a se apăra, incapacitatea de a organiza mersul evenimentelor în familie în direcția dorită. În raportul dintre familie și muncă, trebuie acordată o atenție specială muncii femeii în familie, așa-numita muncă de îngrijire, care reprezintă și un apel la responsabilitatea bărbatului în calitate de soț și tată⁴⁹.

Rezolvarea problemelor în relațiile interpersonale. Un aspect major al legăturilor familiale, îl constituie relațiile de motivație personală care presupun orientarea în motivația launtrică a altui om. Acest aspect se realizează în dorința de a-și desfășura activitatea în avantajul partenerului de căsătorie, al întregii familii. Înțelegerea reciprocă se exprimă în compasiune și sensibilitate față de preferințele, dorințele și starea sufletească a partenerului. Această înțelegere reciprocă apare pe fundalul unei apropieri psihologice speciale dintre soți care evoluează în timp.

Relațiile intrafamiliale sunt armonioase în măsura în care ele răspund principiului umanist – formarea unei atitudini față de celălalt, care la rândul său presupune generozitate, respect și exigență reciprocă. Toate acestea asigură un climat social psihologic favorabil în familie, fără de care nu pot fi create condițiile necesare pentru educarea copiilor.

4. Familia creștină, celula de bază a societății

Familia, este celula de bază și vitală a societății⁵⁰, este comuniunea de viață și iubire, care se realizează prin căsătorie între un bărbat și o femeie după modelul iubirii lui Cristos cu Biserica sa. Dumnezeu, l-a creat pe om bărbat și femeie, pentru ca cei doi să nu mai fie singuri, ci împreună să formeze un singur trup. Cristos a binecuvântat iubirea dintre cei doi ridicând căsătoria la rangul de

⁴⁹ Cf. *Ibidem*, 251.

⁵⁰ Cf. Conciliul Vatican II, *Apostolicam Actuositatem*, 11.

sacrament, astfel, familia este întemeiată pe consimțământul reciproc de iubire dintre bărbat și femeie.

Iubirea soților are la bază izvorul nesecat al dragostei divine. Sfântul Paul în *Scrisoarea către Efeseni*, îi îndeamnă pe bărbați să își iubească femeile asemenea lui Cristos care și-a iubit Biserica, încât și-a dat și viața, s-a jertfit pe Sine pentru a o face nepătată. De asemenea, și femeile să fie supuse bărbaților lor, după modelul Bisericii care este supusă față de Cristos, Capul său. Sfântul Paul le cere bărbaților să își iubească femeile ca pe propriul lor trup, pentru că doar așa va exista cu adevărat o familie unită. El se adresează și copiilor pe care îi îndeamnă să fie ascultători față de părinții lor, iar părinții să îi educe pe copii cum se cuvine⁵¹. Aceasta este cu adevărat familia creștină, iar dacă dorim un model de familie, este de ajuns să privim la familia din Nazaret. În ea domnea iubirea, pacea și înțelegerea, iar respectarea poruncilor lui Dumnezeu, era sufletul ei. Dumnezeu însuși a înființat căsătoria ca temelie a societății umane.

O familie se naște din sentimentul de dragoste dintre un bărbat și o femeie care devin soț și soție. Izvorul acestei iubiri, este dragostea părintească, și dragostea copiilor față de părinți, precum și dragostea reciprocă dintre membrii familiei. Iubirea înseamnă consimțământul de a se jertfi pentru o anumită persoană, de a o ocroti, de a se bucura de reușitele ei, ca și cum aceste reușite ne-ar aparține nouă, de a se întrista de necazurile ei, ca și cum aceste necazuri ar fii ale noastre. Pentru creștini, căsătoria, în calitate de sacrament este considerată instrument de har, iar instituția familiei, „Biserica domestică, constituie pilonii sacri a-i Bisericii și a-i societății. Se constată că viitorul omenirii depinde de familie”⁵².

Familia are o nevoie deosebită să fie evanghelizată și susținută concret, pentru că familiile creștine constituie o sursă hotărâtoare pentru educația la credință, pentru dospirea în sens creștin a culturii răspândite și a structurilor

⁵¹ Cf. Papa Ioan Paul al-II-lea, „Centesimus annus”, 39, în *Enciclice*, ARCB, București, 2008.

⁵² Papa Ioan Paul al II-lea, „Familiaris consortio”, 46, în *Compendiu de doctrină socială a Bisericii*, Sapientia, Iași, 2007, 253.

sociale. Binele persoanelor și buna funcționare a societății sunt strâns legate de bunul mers al comunității conjugale și familiale⁵³.

Căsătoria și familia sunt sacre pentru că acolo începe și se desfășoară viața, sunt locul în care harul lui Dumnezeu, credința, speranța și dragostea, trebuie să coexiste. Familia este locul în care noi, ființe umane, ne putem scoate măștile care ne protejează de intimitate. Aici ne putem vedea emoțiile profunde, oglindite în ochii celuilalt, așa cum putem să ne exprimăm cu încredere tot soiul de speranțe și vise, aparent absurde, fără teama de a fii ridiculizați, ne putem bucura de aceste beneficii doar dacă relația în familie este ea însăși, una sănătoasă și bazată pe încredere.

Căsătoria și familia sunt microcosmosul care conține în sine „grăuntele de muștar al împărăției” (Mc 4, 26-32). Căsătoria și familia susțin în fața unei societăți, adesea prea insensibilă, idealul potrivit căruia, bărbați, femei și copii, pot trăi cu adevărat și nu doar exista. Căsătoria și familia, sunt o taină a vieții, deoarece se află acolo unde se dă „războiul nevăzut al sufletului” (Ef 6, 12-17), mai presus de toate, ele se regăsesc acolo unde lucrurile sfinte care au importanță în viață pot și trebuie să fie prezente. Căsătoria, precum orice dar și har primit de la Dumnezeu, trebuie ținută în curățenie și evlavie, pentru că aceasta este comoara care se încredințează spre păstrare celor doi soți. De păstrarea acestui dar sunt răspunzători ambii soți: bărbatul și femeia se dăruiesc în căsătorie cu o iubire totală, de aceea unică și exclusivă⁵⁴.

Familia, care reprezintă Biserica din casă, este o școală a iubirii, o școală a vieții, a creșterii spirituale și a cunoașterii cuvântului lui Dumnezeu, atât pentru părinți cât și pentru copii. Ea trebuie să devină locul propovăduirii Evangheliei Împărăției lui Dumnezeu, o școală a întâlnirii cu Sacramentele și cu slujbele Bisericii, o școală de pregătire pentru participarea la ele, pentru ca astfel să iasă în societate și să-i asigure viitorul. „Familiile au dreptul de a forma asociații cu alte

⁵³ Cf. C.V. II, GS, 47.

⁵⁴ Cf. Papa Ioan Paul al II-lea, „Familiaris consortio”, 19, în CDSB, Sapientia, Iași, 2007, 217.

familiei și instituții pentru a desfășura rolul familiei în mod convenabil și efectiv, ca și pentru a proteja drepturile, a promova binele și a reprezenta interesele familiei”⁵⁵. Familia și casa constituie o școală pentru toți membrii ei, o școală de comunicare, formare, responsabilizare și maturizare, pentru ca fiecare membru al ei să devină om și creștin în sens deplin.

În acest sens am putea spune că familia este locul unde se trăiește dragostea umană la nivelul cel mai înalt sub trei forme – fizică, afectivă și spirituală – și unde ființa umană este generată biologic și uman. Deci, „bărbatul și femeia, legați prin căsătorie, trebuie să trăiască în fiecare zi datorită indisolubilității uniunii acelei alianțe pe care au încheiat-o între ei”⁵⁶.

În confuzia actuală creată de criza căsătoriei și frecvența excesivă a divorțurilor, anumiți autori admit că, întrucât istoria a demonstrat că există diferite modele de familie, nu există un adevăr absolut despre familie, astfel, orice grup uman s-ar defini printr-o anumită practică sexuală care i-ar da titlu de familie. Termenul de familie, trebuie folosit doar pentru ceea ce a reprezentat dintotdeauna unirea monogamă dintre un bărbat și o femeie, bazată pe căsătorie și deschisă procreării și educării copiilor. Unirea liberă poate realiza efectiv o familie adevărată în măsura în care partenerii se dăruiesc unul altuia pe o perioadă nedeterminată de timp, și au un proiect real de conviețuire și de a transmite viața. Iubirea conjugală este prin natura sa deschisă față de primirea vieții⁵⁷.

Textul conciliar *Gaudium et spes* a avut grijă să sublinieze încă de la începutul capitolului despre căsătorie și familie, acest caracter de instituție naturală a căsătoriei întemeiată de Dumnezeu: „Comuniunea intimă de viață și de iubire conjugală întemeiată de Creator și înzestrată de El cu legi proprii, se întemeiază pe legământul dintre soți, sau altfel spus, pe consimțământul lor personal irevocabil. Astfel, din actul uman prin care soții se dăruiesc și se primesc unul pe altul, se naște, chiar și în fața societății o instituție stabilă, din orânduire divină; această

⁵⁵ Sfântul Scaun, *Op.cit.* 17.

⁵⁶ Fericitul Ioan Paul al II-lea, *Iubirea umană în planul lui Dumnezeu*, Sapientia, Iași, 2013, 461.

⁵⁷ Cf. CBC, 1652.

legătură sfântă, care are în vedere atât binele soților și al copiilor, cât și al societății, nu depinde de bunul plac al omului, căci Dumnezeu însuși este autorul Căsătoriei pe care a înzestrat-o cu numeroase valori și scopuri”⁵⁸ căci familia fondată pe căsătorie, este cu adevărat sanctuarul vieții, este locul în care viața, darul lui Dumnezeu, poate fii primită așa cum se cuvine⁵⁹.

În fața crizei adevărului și a valorilor, trebuie amintit că această comuniune de viață și de iubire care este familia, reprezintă un bine. Din acest motiv, „familia are dreptul la asistență din partea societății în ceea ce privește datoriile sale referitoare la procrearea și educarea copiilor. Cuplurile căsătorite având o familie numeroasă, au dreptul la un ajutor potrivit și nu trebuie să fie supuse fîscriminării”⁶⁰.

Familia nu este o limită, un obstacol, o povară inutilă și insuportabilă pentru omul din ziua de astăzi. Pentru cei care pun la îndoială familia în fața temerilor și incertitudinilor oamenilor politici sau sociologilor și în fața celor care sunt hotărâți să o distrugă, Biserica trebuie să vestească cu bucurie, speranță și curaj, faptul că familia este un bine. Ea este un bine pentru soții care realizează acea comuniune de iubire la care este chemat fiecare om, ea este un bine pentru părinții chemați de Dumnezeu să colaboreze la opera Sa creatoare, este un bine pentru copii care găsesc în ea condițiile cele mai bune pentru o dezvoltare armonioasă, și deschiderea lor către lume⁶¹, lansarea în viața profesională, și este un bine pentru societatea în care ea este celula primară, locul în care se învață adevărata libertate și simțul solidarității, locul unde se naște, se dezvoltă și se transmite cultura. Această instituție naturală este o comoară ancorată în voința Creatorului, singurul Domn al familiei și al vieții.

Famiiliile trebuie să găsească în comunitatea în care se află ceea ce au nevoie pentru socializare și umanizare. Oamenii politici și legislatorii, în particular,

⁵⁸ C.V. II, *GS*, 48.

⁵⁹ Papa Ioan Paul al II-lea, *Centesimus annus*, 39.

⁶⁰ Sfântul Scaun, *Op. cit.* 12.

⁶¹ Cf. C.V. II, *GS*, 50.

governanții trebuie să elaboreze legi care să apere familia și să le permită părinților să procreze și să-și educe integral copii.

Trebuie răspândit binele despre familie și trebuie construită civilizația iubirii, trebuie răspândite toate forțele binelui, mai ales în sânul civilizațiilor bolnave⁶², în favoarea acestor comunități de viață și de iubire care sunt familiile unite și fidele care realizează o comuniune de persoane și de dăruire dezinteresată de sine prin vocația lor umană și creștină⁶³. Familia este susținută de puterea lui Cristos înviat. Familiile creștine au puterea și harul de a fii martore pentru salvarea cuplului, a familiei, a copilului și în consecință, a întregii societăți: „serviciul societății făcut familiei se concretizează în recunoașterea, în respectul și în promovarea drepturilor familiei”⁶⁴.

Experiența ultimilor ani arată că dereglarea familiei naturale are un impact devastator, generația tânără este tot mai puțin interesată de căsătorie, rata concubinajului crește foarte mult, un număr tot mai mare de copii se nasc în familii din care lipsesc tații și astfel responsabilitatea de părinte e în declin.

Cu toate acestea, putem afirma că instituția familiei este și trebuie să fie viitorul societății și al Bisericii. Deci, „este necesară condiția prealabilă, esențială și indispensabilă a recunoașterii identității familiei ca societate naturală întemeiată pe căsătorie – această recunoaștere însemnând protecție, valorificare și promovare”⁶⁵.

⁶² Cf. Papa Ioan Paul al II-lea, *Gratissimam sane*, 13, în CDSB, 231.

⁶³ Cf. *Ibidem*, 11, în CDSB, 230.

⁶⁴ Cf. Papa Ioan Paul al II-lea, Exort. Ap., *Familiaris consortio*, 46, citat în CDSB, 253.

⁶⁵ CDSB, 253.

III. Criza relațiilor interpersonale și rezolvarea lor

În viața de zi cu zi suntem confrunțați cu diferite conflicte și de cele mai multe ori e bine să reușim să le prevenim, ori, dacă nu este posibil, măcar să le reducem intensitatea. Conflictele se rezolvă atunci când toate părțile implicate ajung în mod liber la un acord după ce au redefinit relațiile dintre ele și după ce au examinat și au luat în calcul toate elementele relevante ale relațiilor. Atât rezolvarea conflictelor cât și rezolvarea problemelor, țin de încercarea de a face față nepotrivirilor între ceea ce este și ceea ce ar putea fi. Rezolvarea se referă la dobândirea de soluții care să ducă la o înțelegere reciprocă⁶⁶.

Conflictul constituie disputa dintre două sau mai multe părți interdependente care percep sau au scopuri incompatibile și resurse insuficiente care le împiedică să-și atingă scopurile. Conflictul este natural, el are dimensiuni de conținut și relaționale și poate fi direct sau indirect, poate fi dăunător, dar și benefic. Oamenii au conflicte cu privire la o varietate de subiecte. Unele subiecte cum ar fii: banii, criticile, treburile gospodărești, sunt comune în relațiile interpersonale. Modul în care oamenii gestionează conflictele, este influențat de caracterul individualist sau colectivist al culturii din care fac parte. Persoanele aflate în conflict folosesc câteva strategii pentru a gestiona conflictul ca de exemplu: competiția, tolerarea, evitarea, colaborarea și compromisul⁶⁷.

Pentru a nu ajunge la conflictul interpersonal este nevoie de comunicare eficientă. Comunicarea reprezintă interacțiunea socială prin simboluri și mesaje. Comunicarea este o funcție socială, este un mod de viață alături de existența unui set de reguli, este un set de relaționări bazate pe transmiterea unor semne și evocarea unor răspunsuri. Comunicarea se petrece în clipa în care persoanele

⁶⁶ Cf. I.-O. Pânișoară, *Comunicarea eficientă*, Polirom, Iași, 2015, 202.

⁶⁷ Cf. K. Floyd, *Op. cit.* 399.

atribuie semnificație mesajelor referitoare la comportament. Comunicarea reprezintă un proces de viață esențial prin care oamenii folosesc informația pentru a-și duce la bun sfârșit activitățile⁶⁸.

Uneori și căsniciile bune ajung în criză, „orice om și orice relație are fluctuații. Oricui i se poate întâmpla să obosească fizic, nervos, să devină mai sensibil. În astfel de situații și relațiile interumane pot fi ușor rănite⁶⁹.

Comunicarea intrapersonală se referă la gânduri, la sentimente și la modul în care ne vedem pe noi înșine, se referă la gândirea și activitățile de procesare a informațiilor. Comunicarea intrapersonală trebuie să se bazeze pe o atitudine pozitivă față de propria persoană, pentru că ea se află într-o relație directă cu cea interpersonală⁷⁰.

1. Factorii care favorizează și determină apariția crizei conjugale

Sistemul de trebuințe, de relaționare, comunicare valorică și morală, precum și de comunicare erotică sexuală, se poate afla în raporturi de concordanță cu sistemul de trebuințe al partenerului, sau poate să coincidă numai parțial sau deloc. Dragostea față de celălalt sau chiar pasiunea, admirația, respectul și simpatia, se consolidează treptat în decursul interacțiunii și intercunoașterii prin raportarea la trebuințele și aspirațiile fiecărui partener. Satisfacerea reciprocă a acestor trebuințe, conferă stabilitatea căsătoriei și durabilitatea ei, asigurând astfel echilibrul fizic și psihic al partenerilor.

⁶⁸ Cf. I.-O. Pânișoară, *Op. cit.* 16.

⁶⁹ T. Ferenc, *Calea sigură*, Episcopiei Romano Catolice Timișoara, Timișoara, 2011, 168.

⁷⁰ Cf. I.-O. Pânișoară, *Op. cit.* 81.

„Un cuvânt să se îndrepte spre cei care în iubire au învechit deja vinul nou al logodnei. Când vinul se învechește cu această experiență a drumului, acolo apare, înflorește, în toată plinătatea sa, fidelitatea micilor momente ale vieții. Este fidelitatea așteptării și a răbdării. Această fidelitate plină de jertfe și de bucurii, parcă înflorește la vârsta la care totul devine „învechit” și ochii devin scânteietori în contemplarea propriilor copii. Aceasta presupune faptul de a fi fost capabili să depășească uniți crizele și timpurile de neliniște, fără a fugi de provocări și fără a ascunde dificultățile”⁷¹.

O stabilitate maritală adevărată este asigurată de o anumită corespondență și complementaritate în planul ideilor, atitudinilor și aspirațiilor, de stima, afecțiunea și dragostea reciprocă, de sentimentul datoriei față de celălalt soț, dar și de o comunicare adevărată. Comunicarea între parteneri este cea mai importantă „pentru a-și crea și a-și menține apropierea, complicitatea și înțelegerea, este unicul mijloc de a ține în picioare căsnicia”⁷².

Odată ce cuplul conjugal este conturat, viața și activitatea lui va depinde de relațiile dintre parteneri și modul lor de relaționare cu lumea. Deplina adaptare și integrare în viața conjugală, gradul crescut de satisfacție maritală pot deveni puternice forțe adaptative și integrative în ceea ce privește desfășurarea relațiilor interpersonale și extraconjugale.

„Orice membru al cuplului conjugal, chiar dacă nu conștientizează acest lucru, se raportează permanent la lume prin intermediul vieții cuplului, care constituie un adevărat microunivers relațional. Când se simte bine integrat, satisfăcut, mulțumit în cadrul grupului, atunci îi sporesc disponibilitățile de relaționare optimă extraconjugală, pe linie socială și profesională; în cazul în care viața cuplului devine un chin, apar tendințe de izolare, refuz de a interacționa și comunica cu alții, ca urmare a instalării unor stări de insatisfacție, nemulțumire, frustrare cu efecte negative generalizatoare asupra relaționării interpersonale”⁷³.

⁷¹ Papa Francisc, *Amoris laetitia*, Presa Bună, Iași, 2016, 231.

⁷² V. Albisetti, *Terapia iubirii conjugale*, Pauline, București, 2011, 67.

⁷³ N. Mitrofan, *Dragostea și căsătoria*, Stiințifică și enciclopedică, București, 1984, 72.

Mediul social influențează relația partenerilor în cuplu, el putând avea pe de o parte influențe benefice asupra stabilității cuplului, iar pe de altă parte, poate afecta această stabilitate. În cazul unor parteneri provenind din medii socio-culturale diferite, impactul grupului social și etnocultural de apartenență este foarte important, el fiind un factor favorizant care poate genera apariția disfuncțiilor conjugale. Modelele de rol familial care nu sunt în consens în ceea ce privește obiceiurile și tradițiile, cresc riscul pentru incompatibilitatea interpersonală și deficite de intercomunicare.

Alți factori perturbatori ai climatului conjugal sunt: infidelitatea, gelozia, lipsa de respect reciproc, dezinteresul față de familie, neseriozitatea, nesinceritatea unui soț față de celălalt, neglijarea, violența, nepotrivirea de caracter și comunicarea defectuoasă.

Infidelitatea conjugală apare ca un efect al inadaptării maritale. Ea este de cele mai multe ori reacția de apărare la o relație maritală nesatisfăcătoare sau disfuncțională. Cauza infidelității este inabilitatea relațională determinată de factorii psihologici, educaționali și socio-culturali. Partenerul trădat dezvoltă stări depresive care-l împiedică să-și îndeplinească celelalte sarcini familiale, trăind într-o stare de stres continuu ce îi alimentează agresivitatea și plănuierea unor răzbunări absurde.

A nu ști să-l respectăm, și să-l acceptăm pe celălalt, „creează discuții continue, extenuante, care până la urmă, nu au decât un singur scop, și anume acela de a avea mereu dreptate în fața partenerului de a-i impune supremația noastră, dar mai ales de a-l controla”⁷⁴.

Gelozia otrăvește viața conjugală, neîncrederea reciprocă, și atitudinile de gelozie, fragilizează conștiința morală și psihologică a cuplului, chiar și atunci când infidelitatea nu s-a produs.

Pentru unele cazuri, infidelitatea conjugală poate avea consecințe la nivel psihic, atunci când unul dintre parteneri investește foarte mult din punct de vedere

⁷⁴V. Albisetti, *Op. cit.*, 35.

afectiv, și primește foarte puțin în schimb, se produce o modificare în interiorul său și resimte culpabilitate, ceea ce uneori necesită o terapie de susținere.

În condițiile în care insatisfacția sexuală și afectivă este constantă, sau când există o anumită conjunctură socială, există o probabilitate crescută de producere a infidelității. Personalitățile cu trăsături imature afectiv, sau instabile, aflate sau nu sub influența unor modele, par a fi mai predispuse decât altele la adulter.

O altă cauză a dizarmoniei cuplului este gelozia, care poate să rezulte în urma unui dezvoltat simț al posesiei din partea unuia dintre parteneri și a nerecunoașterii faptului că celălalt are o identitate separată sau pornește din sentimentul de a fii neglijat sau exclus și poate crește proporțional cu timpul pe care partenerul îl petrece în relațiile cu alte persoane.

Sentimentul de gelozie poate să apară și atunci când relația interpersonală este percepută ca fiind amenințată, atunci când unul dintre parteneri trăiește sentimentul temerii de a fii respins și al neliniștii că celălalt partener se implică foarte puțin în menținerea relației. Gelozia amenință foarte mult viața conjugală, ea exprimă neîncrederea individului în sine, în calitățile lui raționale, exprimă incapacitatea de a se dăruia celuilalt, exprimă imaturitate afectivă. Partenerul gelos este stăpânit de un puternic și distructiv sentiment de posesie a persoanei celuilalt, ceea ce-i amplifică sentimentul de frustrare. Gelozia apare la personalități accentuate, anxioase, fricoase neliniștite⁷⁵, care se cred mereu înșelate, este vorba despre gelozia patologică, ea nu este un sentiment înnăscut, ci este învățat în cadrul procesului socializării și depinde în mare măsură de modelele culturale și rațional comportamentale acceptate și provocate de societate. Posesivitatea masculină este unul din faptele care tulbură mult cuplul, dar este „interesul biologic al bărbatului să-și mențină soția departe de tentații pentru a avea certitudinea de a fii tatăl natural al copiilor săi”⁷⁶.

⁷⁵ Cf. S. Chelcea, L. Ivan, *Psihosociologie*, Economică, București, 2006, 224.

⁷⁶ Angelucci, *Avanti, Iubirea se construiește*, Pauline, București, 2004, 67.

Atunci când gelozia atinge cote înalte în ceea ce privește intensitatea, poate pune în pericol funcționalitatea cuplului și menținerea relației interpersonale în limite normale. În cazul în care sentimentul de gelozie este mult prea chinător pentru ambii parteneri, înainte de a lua decizia de a desface căsătoria, fiecare partener sau ambii, este recomandabil să apeleze la sprijinul unor psihoterapeuți. Pentru o clarificare asupra sinelui, foarte indicată este o terapie bazată pe analiza motivațiilor inconștiente care alimentează sentimentul geloziei.

O altă cauză a dizarmoniei conjugale o constituie adoptarea, interiorizarea și exercitarea defectuoasă a rolurilor maritale, ceea ce periclitează stabilitatea cuplului conjugal.

La începutul căsătoriei, maniera de adoptare și exercitare a rolului conjugal este determinată socio-educational, „putem afirma că oamenii cu nivel de educație apropiat, interacționează mai des unii cu alții decât cei cu nivele diferite de educație”⁷⁷. Mai mult sau mai puțin conștient, soția preia și imită rolul mamei sale pe care îl integrează și filtrează prin intermediul propriei sale personalități. În același mod, soțul reproduce în comportamentul său maniere relaționale, atitudini și expresii de comunicare preluate din modelul conjugal oferit de tatăl său. „Ulterior, relația se bazează pe nevoi complementare pentru a deveni permanentă”⁷⁸. În primii ani de căsătorie confruntările generate de adoptarea și exercitarea ei, sunt în general frecvente și perturbatoare pentru armonia cuplului.

Începutul acestor confruntări se regăsesc în divergențele posibile între două modele de rol conjugal, preluate din două familii diferite. Rolul conjugal, deși se preia inițial prin imitația modelelor de rol familial cunoscute în familie, se adaptează și se perfecționează, se modelează în cadrul căsniciei. Dacă unul dintre parteneri se abate de la rolul conjugal, se ajunge la accentuarea unui sentiment de insecuritate, frustrare, anxietate. Partenerul care caută să identifice modelul matern

⁷⁷ S. Chelcea, L. Ivan, *Op. cit.*, 235.

⁷⁸ *Ibidem*, 239.

sau patern în conduita celuilalt, se expune eșecului relațional, conferindu-i partenerului un sentiment de frustrare.

Confruntările urmate de compromisuri de fiecare parte și de restructurări ale manierei de exercitare a rolului conjugal, constituie o particularitate firească în evoluția oricărui cuplu conjugal stabil. În timp se va determina un stil propriu, original și unic al interacțiunii conjugale care va face armonioasă viața în cuplu.

Disfuncțiile conjugale au ca punct de plecare defectuoasa exercitare a rolurilor conjugale. Inadaptarea la rolurile conjugale, aduce prejudicii existenței și dezvoltării sistemului familial.

Papa Francisc spune că

„trebuie ajutat să se descopere că o criză depășită, nu duce la o relație mai puțin intensă, ci la îmbunătățirea, la sedimentarea și la maturizarea vinului unirii. Fiecare criză implică o ucenicie care permite să se mărească intensitatea vieții împărtășite, sau măcar să se găsească un nou sens experienței matrimoniale. când căsătoria se asumă ca o misiune, care implică și depășirea obstacolelor, fiecare criză se percepe ca o ocazie pentru a ajunge să bea împreună vinul cel mai bun. Într-o criză neînfruntată, ceea ce se compromite mai mult este comunicarea”⁷⁹.

Femeia este ființa sensibilă care așteaptă protecție și securitate din partea bărbatului, iar bărbatul așteaptă în schimb de la femeie recompensa afectivă. Neînțelegerile apar atunci când femeia tinde să creadă că partenerul o subapreciază din punctul de vedere al capacității sale de înțelegere și al nivelului de inteligență, iar bărbatul se consideră nedreptățit de femeie în privința recompenselor senzual afective pe care se aștepta să le primească de la ea.

Un dezechilibru în armonia conjugală se poate produce în special prin tendința unuia dintre sexe de a centraliza și concentra autoritatea și puterea, astfel rolul sexului său devenind cel mai important pentru întreaga familie. Dilatarea rolului masculin sau feminin va antrena tensiuni și frustrări în întreaga structură

⁷⁹ Cf. Papa Francisc, *Amoris laetitia*, 232-233.

familială. Conflictul este inevitabil mai ales atunci când ambii soți consideră că rolul sexului său este cel mai important și cere supunere din partea celorlalți.

Tipul soțului tiran este acela hiperautoritar, care emite singur deciziile și cere partenerii să se supună acestor decizii fiind convins de nivelul scăzut al disponibilităților participative și decizionale ale acesteia la viața cuplului, având tendința de a domina. De asemenea există și tipul soției tiranice, ea obține autoritatea în mod diferit față de bărbat, uzând de tehnici psihologice în care elementul afectiv este foarte bine folosit în favoarea sa.

Conviețuirea cu socrii sau cu părinții în cadrul aceluiași spațiu, are de cele mai multe ori efecte inhibitorii și dezorganizatoare asupra vieții sexual-afective a cuplului ca și asupra comportamentului său procreativ. Inhibiția, pudoarea, reticența comportamentală impusă într-un astfel de spațiu, contribuie la răcirea și artificializarea relațiilor dintre soți, frustrând intercomunicarea în cuplu. Separarea spațială de socrii sau părinți, poate duce la ameliorarea relațiilor dintre soți și reglarea vieții de cuplu, întrucât căsătoriile care sunt deteriorate sub aspect structural funcțional, au consecințe nefaste pentru sănătatea fizică și psihică a partenerilor, dar și a copiilor lor.

Un alt prilej de apariție a dizarmoniei în cuplu este adoptarea de către parteneri a unor roluri maritale neautentice, de obicei astfel de căsătorii sunt realizate sub influența părinților sau a unei alte persoane pe baza unei înțelegeri cu caracter material. În această căsătorie nu poate fi vorba de afecțiune, ci doar de un sistem de interese reciproce, de obicei, economice și sociale. Este dificil să se comunice în momente de criză dacă nu s-a învățat acest lucru. „Este o adevărată artă care se învață în timpuri de calm, pentru a o pune în practică în timpurile dure”⁸⁰.

În cadrul acestor căsătorii aparente, apar numeroase distorsiuni și în primul rând infidelitatea, partenerii fiind implicați afectiv-sexual în relații extraconjugale,

⁸⁰ *Ibidem*, 234.

desfășurând în paralel viața domestică și modul de petrecere a timpului liber într-o independență tacită.

Un motiv care poate menține o astfel de căsătorie aparentă îl constituie prezența copiilor, deși relațiile dintre cei doi soți nu sunt de natură să influențeze pozitiv evoluția copiilor, ci dimpotrivă, să aibă influențe nefaste asupra lor.

Pentru a fi asigurată o stabilitate conjugală adevărată și o relaționare a partenerilor care să conducă la o căsnicie viabilă, este necesar ca atunci când un membru al cuplului conjugal constată apariția unor momente de disfuncționalitate ale vieții conjugale, el trebuie să manifeste o atitudine pozitivă și constructivă, și să caute formula comportamentală adecvată pentru a ieși din impas, în definitiv, fiecare criză face posibil ca iubirea să se renască întărită, transfigurată, maturizată, luminată, face posibil găsirea unui nou echilibru și de a parcurge împreună o nouă etapă⁸¹.

O importanță deosebită o are conștientizarea clară și exactă a cauzelor care au putut influența negativ activitatea conjugală, deci, „fără comunicare autentică nu există contact, iar fără contact nu există dezvoltare personală și interpersonală”⁸².

1.1 Studiu de caz

Cuplul B.G și B.B, el în vârstă de 34 de ani iar, ea în vârstă de 32 de ani, sunt căsătoriți de cinci ani și nu au copii. Ambii parteneri au studii superioare, el fiind inginer proiectant, iar ea contabilă.

Soțul îi impune statutul de casnică, fapt care îi creează un sentiment de frustrare, având în vedere faptul că își iubea foarte mult profesia. Soția se considera devalorizată, încorsetată și manipulată. Deși inițial ea considera comportamentul lui ca fiind normal, crezând că pretențiile ei sunt prea mari, mai târziu resimte un

⁸¹ Cf. *Ibidem*, 238.

⁸² A. Nuță, *Psihologia comunicării în cuplu*, Sper, București, 2002, 53.

sentiment de frustrare care îi provoacă depresie, anorexie și insomnii, ca mai târziu, aceste stări se asociază cu tulburări gastrointestinale.

Fiind o persoană cu o fire sensibilă emoțional, soția capătă niște stări de inferioritate, anxietate și vină. El este înclinat spre o oarecare rigiditate, orgoliu asociat cu complexe de inferioritate, având o mare nevoie de dominare.

Soția a încercat să-și convingă soțul că simte nevoia de a-și practica profesia pentru care a fost pregătită, însă fără nici un succes. Soțul îi motiva acest refuz, bazându-se pe fragilitatea și starea delicată a sănătății soției. De aceea făcea tot posibilul și pentru a evita o eventuală sarcină.

Tensiunile conjugale ajunseseră la un stadiu destul de avansat. Soții ajunseseră să se evite de teama să nu se jignească reciproc, comunicarea dintre cei doi fiind dezastruoasă. Soțul se declara cooperant în ceea ce privește restabilirea sănătății soției, de fapt nu făcea altceva decât să o agraveze. Soția se simte dată la o parte de la participarea ei la luarea deciziilor.

La un moment dat au hotărât de comun acord să participe la un program terapeutic care a cuprins inițial ședințe de autodezvăluire și autoanalizare cu conștientizarea rolului marital propriu. Analiza în paralel a dezvăluit conținutul și semnificația crizei cuplului. Era vorba de conflictul de comunicare datorat unei inabilități și imaturități de relaționare verbală și nonverbală în plan afectiv, sexual și acțional. Fiecare se considera neînțeleș de partenerul său și decepționat de acesta. El îi atribuie soției egoismul și tendința de devalorizare a propriei persoane, iar ea îl considera insensibil, rigid și incapabil de afectivitate.

Soții au conștientizat limitele și inabilitățile lor în ceea ce privește relaționarea și comunicarea, astfel încât au dirijat prin autoanaliză terapia de cuplu spre comunicare sexual-afectivă.

Inițial, terapia s-a desfășurat individual, pentru ca terapeutul să-și clarifice modul cum partenerii se percep unul pe altul, apoi a urmat terapia de cuplu. În prima etapă a acestei terapii, ea îl percepe pe el ca fiind de fapt un timid care are mari dificultăți în a-și exprima sentimentele de afecțiune, iar el o percepe pe ea ca

fiind matură, dar extrem de sensibilă și delicată cu o mare nevoie de ocrotire și de valorizare.

Terapia maritală a urmărit în continuare reconstruirea relației de comunicare și a stilului de viață conjugal. S-a produs o modificare în sfera decizională prin restrângerea sferei de influență a soțului și extinderea concomitentă a sferei de implicare a soției.

Starea depresivă a pacientei, precum și celelalte tulburări resimțite de aceasta au dispărut după câteva luni de terapie, odată cu depășirea impasului conjugal.

„Statistic, relațiile interpersonale și în mod special, relațiile intime, nu au o tendință naturală de a se desfășura optim. De aceea, în multe cazuri este nevoie de intervenția unui psiholog, în calitate de consilier sau psihoterapeut. Uneori, dificultățile sunt prea mari și prea complexe, iar sentimentele prea confuze și prea dureroase pentru ca membrii diadei să-și poată rezolva singuri problema. În astfel de situații consilierea psihologică se poate dovedi de mare ajutor. Există numeroase studii care probează faptul că terapia pentru cupluri funcționează, astfel că în 2002, 65% dintre cuplurile aflate în terapie maritală beneficiau de ameliorări semnificative ale relației, în vreme ce mai puțin de 30% dintre cuplurile din condiția de control înregistrau progrese în remediarea dificultăților. Consilierul sau psihoterapeutul acționează ca un ghid independent, neutru în raport cu fiecare dintre cele două părți implicate, facilitând comunicarea și abordarea disensiunilor”⁸³.

⁸³ Ș. Boncu, M. N. Turliuc, *Relațiile intime*, Polirom, Iași, 2016, 14-15.

2. Eșecul parental

Dragostea înțeleasă ca mod de intercomunicare și intercunoaștere între parteneri, condiționează maturizarea și dezvoltarea celor două persoane dând sens acestora ca ființe umane inteligente și creative. Apariția copiilor constituie o expresie a necesității de realizare socială a soților. Copiii și educația lor reprezintă șansa unică a stabilității și satisfacției conjugale, activează eventualele neînțelegeri ale relației interpersonale dintre cei doi, sau dimpotrivă, contribuie la consolidarea unității cuplului.

Cuplul fără copiii ajunge de cele mai multe ori la divorț, deoarece evoluția relației maritale în cuplul fără copiii tinde să evolueze către o cooperare sau spre conflict. La aceste cupluri, conflictualitatea, existența unor tensiuni sau a frustrărilor, conduc rapid și ireversibil la dispariția relației conjugale printr-un divorț. Dizarmoniile relaționale într-un cuplu, influențează în mare măsură relațiile parentale, sociale și toate acestea duc la o incompatibilitate ireparabilă⁸⁴.

Nu toate dizarmoniile conjugale conduc întotdeauna la eșec parental, cu toate acestea, eșecul parental este întotdeauna un eșec conjugal. În fiecare dintre noi sunt înscrise șansele de succes sau eșec ale copiilor noștri prin modelele noastre comportamentale și relaționale în maturitatea iubirii dintre soți ca părinți. Copilul se va ghida în viață după modelul comportamental și relațional al părinților, model de rol conjugal pe care îl va adopta și în viața sa de familie. De aceea părinților le revin responsabilități deosebite în ceea ce privește creșterea și educarea copiilor. Copiii care au un comportament deviant, antisocial, provin din familii dezorganizate care nu au reușit să le dea copiilor lor o educație sănătoasă.

Capacitatea de a înțelege și a se face înțeles, de a tolera frustrările, de a comunica cu celălalt, de a împărtăși gândurile și sentimentele, de a asuma cu

⁸⁴ Cf. Angelucci, Avanti, *Op. cit.*, 190.

responsabilitate sarcinile, de a acționa socio-afectiv, constituie comportamente de bază ale formării unui viitor conjugal și parental satisfăcător.

Sfântul Părinte Papa Ioan Paul al II-lea explica faptul că paternitatea responsabilă nu este procreație nelimitată sau lipsă de conștiință cu privire la semnificația creșterii copiilor, „ci mai degrabă posibilitatea dată perechilor de a folosi libertatea lor inviolabilă în mod înțelept și responsabil, ținând cont de realitățile sociale și demografice, precum și de propria situație și de dorințele legitime”⁸⁵.

Pregătirea pentru viața de familie, pentru formarea și adoptarea celui mai potrivit rol de soț și părinte începe de timpuriu și se dezvoltă pe măsura construcției personalității copilului. Aptitudinile pentru a fi partener și părinte se învață de copil încă din perioada copilăriei timpurii în procesul educativ familial și școlar și se desăvârșește în funcționalitatea familială a adultului.

Pregătirea pentru viața de familie presupune o informare corespunzătoare și o formare a disponibilităților de exercitare ulterioară adecvată a rolului afectiv-sexual și procreativ. Unii părinți printr-un simț nejustificat al pudorii, având unele prejudecăți comportamentale, lipsesc copilul de unele cunoștințe care să-l ajute să se apropie de sensul firesc al iubirii și să înțeleagă rolul său procreativ. Interzicându-i adolescentului accesul la astfel de informații necesare evoluției sale, părintele consideră că îl educă într-un mod sănătos, dar de fapt el nu reușește decât să creeze un conflict între generații. Riscul evitării sau ignorării unor explicații referitoare la viața intimă constă în expunerea adolescenților la traume generate de curiozități firești care cresc tensiunea psihică și alimentează erorile relațional-comportamentale.

Părinții se preocupă exclusiv de viitorul profesional al copiilor lor, uitând adesea că ei vor fi fericiți numai dacă vor avea o relație conjugală satisfăcătoare și

⁸⁵ Papa Francisc, „Scrisoare către Secretariatul general al Conferinței Internaționale a Organizației Națiunilor Unite despre populație și dezvoltare”, în *Amoris laetitia*, Presa Bună, Iași, 2016, 167.

dacă vor reuși la rândul lor să fie buni părinți, pentru că cele două statute profesional și familial se vor influența reciproc.

Sunt și cazuri în care părinții se află în incapacitatea de a răspunde nici măcar unei singure nevoi a copilului, eșecul parental poate apărea pe toate planurile vieții unui copil, eșecul de a se fi născut în acea familie.

Există terapii de familie care ajută familia să descopere, să întrerupă și să schimbe regulile dinamicii relaționale pe care se bazează disfuncția familiei. O familie e considerată disfuncțională când există în interiorul sistemului acesteia „pattern-uri interacționale blocate, rigide care fie au fost preluate din generațiile anterioare, fie aparțin familiei actuale. Familiile disfuncționale folosesc planuri vechi, devenite inutile pentru reflectarea realității curente pentru a ghida comportamentele actuale”⁸⁶. Terapeutul va urmări schimbarea proceselor interpersonale, pentru ca familia să creeze căi diferite pentru flexibilizarea modalităților de relaționare din interiorul său.

2.1. Studiu de caz

În prezent cuplul S.P și S.G, au 55 de ani, respectiv 56 de ani, ambii cu studii primare, calificați la locul de muncă, ea muncitoare într-o fabrică de confecții, iar el mecanic. Împreună au trei fete care au 25, 30 și 31 de ani. În această familie se observă eșecul parental de la apariția pe lume a fiecărui copil.

În familie de când s-au născut copiii, părinții s-au preocupat și au trăit doar pentru a avea ce mânca și ce bea. Sunt doi părinți cu vicii, lipsindu-le cu desăvârșire înțelepciunea oamenilor maturi și familiști.

Când veneau acasă de la serviciu, preocuparea lor nu era grija de a urmări cum a decurs ziua copiilor, sau să aibă vreun interes de a avea vreo activitate în

⁸⁶ I. Mitrofan, *Terapii de familie*, Sper, București, 2001, 175.

comun, ci setea de scandal și alcool care trebuia satisfăcută până la inconștiență, apoi ziua următoare o luau de la capăt. Lucrul acesta se petrece zilnic, ani de zile în care copiii sunt neglijați atât din punct de vedere fizic, dar și psihic și social. Relația părinte-copil nu există, fiecare are o viață paralelă în aceeași locuință. Tatăl, rămânând fără serviciu din cauza alcoolului, a fost acuzat pentru furt și arestat. Mama și fetele sunt nevoite să trăiască dintr-un singur salariu prea mic pentru nevoile lor. Acest lucru se întâmpla când fetele erau adolescente.

Adoptarea unui stil parental neglijent, de respingere, este specific acestor părinți imaturi, agresivi, instabili, dependenți de alcool, și probabil bolnavi psihic. Copiii au crescut într-o astfel de atmosferă, au dezvoltat o stimă de sine scăzută, și din cauza lipsei de atenție și ascultare a propriilor opinii, au ajuns să creadă că ceea ce ele gândesc, nu contează pentru ceilalți. În același timp, lipsa încurajărilor, le-a indus ideea că tot ceea ce fac este greșit. Lipsa atenției și indiferența pe care părinții o manifestă, au dus la apariția unor răni sufletești și neliniști ce le vor însoți pe fete pe tot restul vieții.

Acum la maturitate, pe măsură ce au crescut, și-au dat seama că în viață trebuie să răspunzi eșecului într-un mod adaptativ, dar adaptarea este atât de grea, încât orice ar face, fără rezultatul dorit, le va demotiva și le va limita probabilitățile de reușită în viitor.

Relațiile dintre surori sunt reci, se comportă una cu cealaltă așa cum s-au comportat părinții cu ele, cu indiferență și răutate. Au o ambiție ieșită din comun, fac lucruri demne de laudă ca să-și demonstreze lor și una alteia că pot să-și depășească acea condiție de copil al nimănui, însă invidia și ura că cealaltă poate și are mai mult și mai bine, le fac să adâncească și mai mult prăpastia dintre ele, chiar dacă realizările lor sunt limitate.

Când omul își va da seama că eșecul nu este opusul succesului, ci face parte din el, atunci va putea să se desprindă de trecut mai cu încredere în forțele proprii și să o ia de la capăt de câte ori este nevoie pentru a reuși.

3. Educația și consilierea premaritală

Educația premaritală își propune ca principal obiectiv corecția și remedierea precoce a unor inabilități relaționale maritale cu consecințe nedorite pentru continuarea vieții familiei. Pentru formarea acestor aptitudini conjugale și parentale, un rol deosebit revine nu numai familiei, ci și școlii, mass-mediei, Bisericii și nu în ultimul rând părinților spirituali, nașii.

Dar ceea ce este cel mai important pentru o viitoare căsnicie împlinită este comunicarea, pe care trebuie să o aibă cei doi parteneri candidați la Taina Căsătoriei. A comunica nu înseamnă un simplu dialog despre toate și nimic, a comunica, înseamnă a transmite sentimentele, bucuriile și durerile personale, a intra în profunzimea lucrurilor, a comunica înseamnă a arăta nevoile cuplului, ale vieții cotidiene, a-l sensibiliza pe celălalt, a-l face părtaș la gânduri, planuri și idei⁸⁷.

Aptitudinea pentru relaționarea conjugală și paternitate se formează de timpuriu pe baza modelelor familiale, de aceea ea trebuie stimulată astfel încât viitorii soți să fie formați în sprijinul ajutorării între sexe, respectului reciproc, în a recunoaște și valoriza corect personalitatea potențialilor parteneri. „O căsătorie reușită se bazează însă pe complementaritatea caracterelor. Acceptarea diferențelor este sinonimă cu forța morală, cu educația, dar mai ales cu inteligența, adică cu deschiderea către noi experiențe, către noi modele și valori către viață”⁸⁸.

Consilierea premaritală presupune mai multe ședințe de consiliere – consilierul de regulă este preotul - înainte de căsătorie, dar și după căsătorie. Prima vizită familiarizează cuplurile cu problemele contractuale ale căsătoriei.

În prima ședință se studiază ideile, atitudinile, modul de concepere a unei vieți de familie care au fost preluate de la părinți încă din copilăria timpurie și asimilată inconștient. Conținutul acestor idei se referă la rolurile specifice sexelor,

⁸⁷ Cf. T. Sas, „Consilierea matrimonială”, în *Viața creștină*, XXV (5), Cluj-Napoca, 2014, 18.

⁸⁸ V. Albisetti, *Op. cit.*, 35.

conceperea, creșterea și educarea copiilor. Descoperirea acestor idei implică modificări în sistemul de concepții, precum și dezvoltarea unei noi atitudini față de partener care să îmbunătățească relaționarea.

Cursul de consiliere premaritală îi ajută pe viitorii soți să se cunoască mai bine unul pe celălalt, să își răspundă la unele întrebări, să-și întărească convingerile, să-și găsească puncte comune pentru a forma o familie, să accepte eșecurile și să le ia ca pe niște experiențe care pot suda o relație, să accepte diferențele dintre ei, să învețe să comunice, să aibă tărie de caracter pentru gestionarea conflictelor, să învețe să își facă partenerul să se simtă iubit, să-și dezvolte o bună relație sexuală, să-și crească și să-și educe copiii conform planului divin și curajul de a vorbi despre vise, valori și țeluri.

Cursul are mai multe lecții sau părți ce necesită întâlniri cu mirii și cu nașii lor de cununie, întâlniri în care se discută despre un anumit subiect la fiecare întâlnire pe parcursul a câtorva săptămâni sau chiar luni, în funcție de necesitățile viitorilor soți. Cursul este special proiectat pentru a oferi viitorilor soți un itinerar bogat parcurgând teme de: antropologie, sacramentalitate, psihologie, comunicare, spiritualitate, morală, medicină, legislație canonică și civilă, care să îi ajute să trăiască deplin realitatea iubirii conjugale⁸⁹.

O recomandare spirituală din partea preotului este să fie în stare de har ca să se poată împărtăși în ziua ceremoniei căsătoriei. Mărturisirea păcatelor înainte de căsătorie este un act de maturitate spirituală și produce curățire, înnoire și aduce mari binecuvântări pe tot parcursul vieții.

O altă ședință are loc după oficializarea căsătoriei și scopul ei este de a scoate la iveală problemele care au apărut și de a încerca să fie rezolvate constructiv, iar asta se numește terapie maritală. Este o metodă ce își propune să rezolve așa zisa criză maritală în care tinerii căsătoriți au ajuns la anumite tensiuni legate de existența în doi, referitoare la factorii economici, sociali culturali, educaționali.

⁸⁹ Cf. C. V. II, AA, 4.

Obiectivul acestor întâlniri cu viitorii soți trebuie să-l constituie preîntâmpinarea creării unor cupluri conjugale nefuncționale, astfel că fiecare persoană să se înscrie pe traiectoria firească a dezvoltării și maturizării sale psihologice și psihosociale, precum și a integrării optime în statutul de soț și părinte. De asemenea, viitorii soți trebuie să învețe și să știe că „legătura sacramentală a căsătoriei, odată ce căsătoria a fost consumată, nu poate fi desfăcută de nici o putere omenească și din nici un motiv, cu excepția morții”⁹⁰.

Alegerea partenerului conjugal ca act decizional personal, a parcurs drumul unor transformări, trecând pe rând de la societățile tradiționale la cele moderne. Odată cu evoluția familiei s-au schimbat și criteriile opțiunii maritale. Dacă în societățile tradiționale, părinții erau aceia care făceau alegerea partenerului de viață pentru copiii lor, în societatea modernă opțiunea maritală este exclusiv a individului, sentimentul de dragoste ar trebui să fie singurul care contează, iar tinerii trebuie să fie ajutați să descopere valoarea și bogăția căsătoriei.

Relaționarea interpersonală din cadrul grupului marital, presupune o confruntare permanentă între cele două personalități, partenerii intermodelându-se și îmbogățindu-se permanent, trăind bucuria de a fi cu celălalt, pentru că prezența lui Dumnezeu „locuiește în familia reală și concretă, cu toate suferințele, luptele, bucuriile și propunerile sale zilnice. Când se trăiește în familie, acolo este greu de a se preface și de a minții, spiritualitatea iubirii familiale este formată din mii de gesturi reale și concrete”⁹¹.

În cadrul cuplului conjugal, dragostea este cea care îi unește pe cei doi, influențându-le profilul comportamental, îmbogățindu-le esența morală și făcându-i mai generoși, mai eficienți și creativi, mai încrezători în forțele proprii și în ceilalți, mai dispuși să-i ajute pe alții⁹².

⁹⁰ *Codul Canoanelor Bisericii Orientale*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001, 853.

⁹¹ Papa Francisc, *Amoris laetitia*, 315.

⁹² Îndemnul spre *caritate sinceră* apare în mai multe opere ale Părinților Bisericii care, la rândul, lor fac apel la cuvintele lui Isus și ale Sfinților Apostoli. Cf. I. Mărtincă, „Sfântul Vasile din Cezareea (330-379) - Iubirea este caracterul creștinului”, în *Sfântul Apostol Paul și elogiul iubirii*, Universității din București, București, 2009, 232-235.

Iubirea este cea care îi leagă pe soți, iubire care se descoperă atât ca bucurie, cât și ca suferință în comun. Bărbatul și femeia formează prin iubire un tot unitar, completându-se reciproc și intercorelându-se în mod real. Iubirea îi unește pe cei ce se iubesc până la cea mai intimă dispoziție a sufletului. Iubirea este deci prima rațiune de a fi a căsătoriei. În dăruirea unui soț către celălalt, fiecare își oferă propria sa libertate, întrucât fiecare trăiește pentru celălalt și se realizează prin celălalt. Femeia se recunoaște ca femeie numai prin iubirea bărbatului și invers.

În căsătorie „se trăiește și sentimentul de a aparține complet unei singure persoane. Soții își asumă provocarea și dorința fierbinte de a îmbătrâni împreună. Astfel fiecare soț este pentru celălalt semn și instrument al apropierii Domnului care nu ne lasă singuri”⁹³: „Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul lumii” (Mt 28, 20). Căsătoria este, în primul rând, o „comuniune intimă de viață și de iubire conjugală”⁹⁴.

Experiența dragostei complete este posibilă doar în cadrul uniunii conjugale, această dragoste fiind capabilă să păstreze integritatea și autonomia partenerilor. Când dragostea încetează să mai existe în cuplu, terenul pentru apariția disfuncțiilor conjugale este deja pregătit, iar ele nu se lasă așteptate. O multitudine de factori concurează la apariția dizarmoniei în cuplu: infidelitatea, gelozia, lipsa de respect reciproc, dezinteresul față de familie, neseriozitatea, nesinceritatea unui soț față de celălalt, neglijarea, violența, nepotrivirea de caracter, comunicare și relaționare defectuoasă și altele.

Aplicarea unor terapii adecvate are consecințe benefice asupra recuperării cuplurilor disfuncționale și a creșterii stabilității familiei, ducând astfel la scăderea ratei divorțurilor și prin aceasta la împuținarea comportamentelor deviate și marginalizate din punct de vedere social.

În acest context, este bine să amintim și îndemnul papei Francisc, care spune că:

⁹³ Papa Francisc, *Amoris laetitia*, Presa Bună, Iași, 2016, 319.

⁹⁴ C. V. II, GS, 48.

„nicio familie nu este o realitate perfectă și confecționată odată pentru totdeauna, ci cere o dezvoltare treptată a propriei capacități de a iubi. Și totuși, a contempla plinătatea la care încă nu am ajuns, ne permite să relativizăm și drumul istoric pe care-l parcurgem ca familii, pentru a înceta să pretindem de la relațiile interpersonale o perfecțiune, o puritate de intenții și o coerență pe care le vom putea găsi numai în împărăția definitivă”⁹⁵.

Din punct de vedere statistic, câteva idei importante ar fi de menționat că după vârful atins în anii 1960, intensitatea căsătoriilor a scăzut; fiind vorba, fie de primele căsătorii, fie de recăsătoriri civile, acestea se realizează tot mai târziu, crește vârsta medie a soților la căsătorie; desfacerea căsătoriilor prin divorț civil a devenit mai frecventă și mai precoce; a crescut proporția cuplurilor aflate în coabitare, substituindu-se căsătoriei; cresc numărul și ponderea copiilor născuți în afara căsătoriei; sarcina intervenită în cazul femeilor tinere necăsătorite, nu mai duce la căsătorie cum se întâmpla anterior; prezența copiilor nu mai constituie o frână în calea divorțului și nici a disoluției cuplurilor necăsătorite; consecința unora dintre aceste constatări este faptul că sporește numărul familiilor monoparentale⁹⁶.

România, în 2007 a cunoscut o creștere a numărului căsătoriilor, datorită unei măsuri legislative (Legea nr. 396/2006), constând în oferirea de către stat a echivalentului în lei a 200 de Euro celor care se căsătoresc prima dată, efectul nu a durat decât un an, iar ulterior stimulentele au fost eliminate, în contextul adoptării pachetului de măsuri de austeritate din mai 2010⁹⁷.

În baza de date a *Eurostat*, în România, recensământul din 2011 ne arată că 93,7% dintre femeile cu vârsta între 50 și 54 de ani, erau sau au fost căsătorite, nivelul fiind mai ridicat decât cel din Franța. Procentul celor care se căsătoresc variază în funcție de nivelul de educație în felul următor: cea mai mică pondere se observă la femeile fără nici o diplomă (68,7%), apoi la cele cu studii primare

⁹⁵ Papa Francisc, *Amoris laetitia*, 325.

⁹⁶ Cf. P. Iluț, *Op. cit.*, 88.

⁹⁷ Cf. *Ibidem*, 94.

(86,9%), pentru ca valoarea să crească la cele cu studii gimnaziale (94,4%), atingând un maxim la absolventele de școli profesionale (96,5%), după aceea scade ușor la cele cu liceu (94,6%), și scade ceva mai mult la cele cu facultate (90,7%), și studii postuniversitare (89,1%). Deci, despre România se poate spune că deși a scăzut intensitatea nupțialității (căsătoriilor), nivelul indicatorilor rămâne încă peste cel din țările occidentale. În Franța, începând din 1999, s-au introdus așa numitele *Pacs-uri* (pact civil de solidaritate) un act notarial care legalizează uniunile libere, și astfel aceste uniri iau locul căsătoriilor tradiționale⁹⁸.

Evoluția vârstei medii a femeilor la prima căsătorie din Cehia, Polonia, Ungaria și România, în 1990 era de 22 de ani, iar în 2011 era de 28 de ani, deci amânarea căsătoriilor cu circa cinci ani în două decenii⁹⁹.

4. Separarea soților și consecințele ei

Iubirea soților „pretinde, prin însăși natura sa, unitatea și indisolubilitatea comunității lor de persoane care le cuprinde întreaga viață”¹⁰⁰. Există cazuri în care conviețuirea matrimonială devine imposibilă din multe motive, iar în astfel de cazuri, Biserica acceptă separarea fizică a soților, dar ei nu încetează să fie soț și soție în fața lui Dumnezeu, ei nu sunt liberi să se angajeze într-o nouă unire, deci, soluția cea mai bună ar fi împăcarea¹⁰¹.

„Recăsătorirea celor divorțați, cât timp e încă în viață soțul legitim, contravine planului și Legii lui Dumnezeu învățate de Cristos, ei nu sunt separați de Biserică, dar nu pot avea acces la comuniunea euharistică”¹⁰².

⁹⁸ Cf. *Ibidem*, 97-98.

⁹⁹ Cf. *Ibidem*, 105

¹⁰⁰ CBC, 1644.

¹⁰¹ Cf. *Ibidem*, 1649.

¹⁰² Cf. *Ibidem*, 1665.

„Pentru obținerea dezlegării căsătoriei neconsumate sau a dezlegării căsătoriei în favoarea credinței, se vor respecta cu grijă normele speciale date de Scaunul Apostolic”¹⁰³.

Instabilitatea cuplului modern conduce la creșterea ratei separărilor între soți. Familia incompletă, monoparentală, formată dintr-un părinte și copilul sau copiii săi, familia formată din cupluri separate, cu sau fără copii, și celibatul, tind în societatea actuală să ia locul familiei stabile.

Căsătoria contribuie la intercunoaștere, la formarea și educarea comportamentului relațional între cei doi, la învățarea artei dialogului, negocierii și conviețuirii. Atunci când soții nu mai pot interacționa în mod constructiv și apar tensiuni și frustrări, cuplul ajunge la separare. „Conflictele destrămării familiilor nu sunt numai individuale și personale, adesea ele reflectă și sunt intensificate de profunde divizări în societate”¹⁰⁴.

„Una din cauzele care duc la ruperea căsătoriilor este aceea de a avea așteptări prea înalte cu privire la viața conjugală. Când se descoperă realitatea, mai limitată și problematică decât aceea care se visase, soluția nu este de a se gândi rapid și iresponsabil la despărțire, ci de a se asuma căsătoria ca un drum de maturizare, în care fiecare dintre soți este un instrument al lui Dumnezeu pentru a-l face pe celălalt să crească. A face să crească înseamnă a-l ajuta pe celălalt să se modeleze în propria sa identitate”¹⁰⁵.

Se presupune că femeile trebuie să fie cele care sunt responsabile pentru creșterea și educarea copiilor, iar femeile și copiii trebuie să fie economic dependenți de bărbați. Aceste concepții sunt adânc înrădăcinate în tradițiile unei societăți patriarhale. În prezent, pentru creșterea și educarea copiilor trebuie să se implice în egală măsură atât mama cât și tata. Fiecare dintre ei are bine stabilit rolul său de părinte pentru binele copiilor și al familiei întregi, pentru o viață

¹⁰³ CCBO, 1384.

¹⁰⁴ L. Parkinson, *Separarea, divorțul și familia*, Alternative, București, 1993, 13.

¹⁰⁵ Papa Francisc, *Amoris laetitia*, 221.

sănătoasă¹⁰⁶. Relația dintre tată și copil ar putea fi considerată ca fiind mai puțin importantă pentru copil, și de care acesta se poate dispensa, cu condiția ca relația mamă-copil, să rămână intactă. Această inegală valorizare a maternității și paternității are profunde implicații pentru restructurarea familiilor după divorț, pentru că planificarea familială nu a avut un dialog consensual între soți, nu s-a respectat demnitatea partenerului. Cu cât soții încearcă să-l asculte în conștiința lor pe Dumnezeu (cf. Rm 2, 15) și se lasă însoțiți spiritual, cu atât mai mult se vor putea adapta la cerințele și realitățile din mediul lor.

Competența maternă este presupusă ca fiind existentă în cazul în care nu se dovedește lipsa ei, în schimb, tații sunt considerați a fi mai puțin devotați decât mamele în îngrijirea copiilor și de aceea, în cadrul unui divorț în care tatăl reclamă custodia copilului, el trebuie să dovedească competențele sale de părinte.

Dorința unui tată de a juca un rol activ în îngrijirea copiilor săi, poate fi considerată ca o amenințare a rolului central al mamei, mai degrabă decât o sursă de sprijin pentru ea și pentru copii. Tații divorțați civil care sunt forțați să se simtă inutili, pot fi înclinați să renunțe, în vreme ce tații care sunt părinți singuri se vor simți obligați să dovedească faptul că ei sunt super-părinți.

Acestea ar fi pe scurt urmările unui divorț civil în care sunt implicați și copii. De regulă, copiii rezultați în urma unei căsătorii care se destramă, sunt lăsați în custodia mamei, cea care este considerată a fi cea mai potrivită pentru creșterea și educarea acestora.

Dialogul este o „modalitate privilegiată și indispensabilă pentru a trăi, a exprima și a maturiza iubirea în viața conjugală și familială, modul de a pune întrebări, felul de a răspunde, tonul folosit, momentul și mulți alți factori pot condiționa comunicarea”¹⁰⁷, iar separarea se produce ca urmare a perturbării climatului familial, a apariției dizarmoniei în cadrul cuplului. La aceasta concură o serie de factori cum ar fi: inabilități în relaționare și comunicare, infidelitatea,

¹⁰⁶ Laicii își pot consolida spriritualitatea în diferite forme, în funcție de starea de căsătorie și familie sau de celibat ori văduvie, de starea de boală, de activitatea profesională și socială. Cf. C. V. II, AA, 4.

¹⁰⁷ Papa Francisc, *Amoris laetitia*, 136.

violența, nepotrivirea de caracter, diferența prea mare dintre nivelul de pregătire dintre parteneri, statutul social al părinților, mediul de proveniență al soților, vârsta și etnia. Vârsta la căsătorie este un factor important care poate duce la disoluția cuplului.

Emanciparea economică a femeii este și ea considerată o cauză a creșterii ratei divorțialității. În societatea actuală soțiile sunt angajate în muncă și au venituri, ceea ce le conferă o mai mare independență. Ele nu mai depind financiar de partener și de aceea nu mai sunt dispuse să facă prea multe compromisuri și să suporte orice comportament al soților așa cum o făceau în trecut.

Liberalizarea vieții sociale de ansamblu a determinat o mai crescută permisivitate în ceea ce privește divorțul. În societatea actuală divorțul se poate obține cu mai mare ușurință și atunci el nu mai este privit ca un eșec, ci ca o soluție pozitivă la o situație critică.

Divorțul emoțional poate avea loc cu mult înainte ca un cuplu să se separe fizic sau poate rămâne incomplet mai multă vreme după ce divorțul legal a fost încheiat. „Unele cupluri nu pot să-și ofere unul altuia intimitatea și distanța de care amândoi au nevoie, în grade diferite și momente diferite, iar aceste probleme pot duce la o înstrăinare permanentă”¹⁰⁸. Dacă o căsnicie eșuează în încercarea de a satisface nevoile fiecărui partener, insatisfacțiile pot fi înăbușite, cel mai adesea partenerii se acuză reciproc, îndepărtându-se treptat unul de celălalt, găsind probabil compensare în alte relații sau activități. Pentru unele cupluri divorțul legal este numai o formalitate care confirmă o separare existentă și acceptată. Unele cupluri tinere se despart fără să fi ajuns vreodată la o atașare profundă, unele cupluri mai vechi trec printr-o diminuare treptată a căldurii sufletești și afecțiunii în care prezența celuilalt devine mai mult iritantă decât confortabilă.

Dacă unul dintre soți se simte respins de celălalt, reacțiile lui față de acesta poate fi variate. Negarea faptului că și căsnicia este terminată, contribuie adesea la menținerea conflictului. Partenerul nu este lăsat să plece și se vede obligat să

¹⁰⁸ L. Parkinson, *Op. cit.*, 24.

participe la o relație pe care nu și-o mai dorește. Cel care pleacă la rândul său, se poate comporta contradictoriu, în modalități care sugerează că are unele dubii cu privire la terminarea definitivă a relației. „Cei care încearcă să ajute un asemenea cuplu să ajungă la un divorț emoțional, pot să descopere că în loc să-și atingă ținta, sunt atrași în conflict și sunt utilizați ca mijloace de a-l ține în funcțiune”¹⁰⁹.

Aceste cupluri în care partenerii sunt legați unul de celălalt, caută să continue lupta mai degrabă decât să o termine. Soții pot fi purtați de sentimente de ușurare și pierdere, ură și iubire, de nevoia de a se agăța dar și de a se respinge, iar aceste impulsuri contradictorii împiedică soluții tranșante, reale, relațiile conjugale nu se dezintegrează peste noapte.

Se recomandă ca soțul preocupat pentru binele familiei, să nu refuze iertarea partenerului și să nu rupă consorțiul vieții conjugale, iar dacă nu a iertat vina celuilalt, are dreptul de a desface consorțiul vieții conjugale, exceptând cazul în care a consimțit la adulter, sau și el însuși a comis adulter¹¹⁰.

„Dacă unul sau altul dintre soți face viața în comun periculoasă sau dură pentru soț sau pentru copii, îi dă celuilalt un motiv legitim de a-l părăsi pe baza unui decret al Ierarhului locului”¹¹¹.

Când separarea are loc, pentru cele mai multe familii acesta aduce cu sine sau agravează dificultățile financiare, iar cei rămași singuri vor fi mult mai probabil angrenați în lupta pentru bani decât pentru copii.

Cum sărăcia este aproape sigur cea mai acută problemă căreia trebuie să-i facă față părinții singuri, urmată îndeaproape de problema locuinței, este esențial ca asistenții sociali să fie capabili să ofere consiliere adecvată cu privire la drepturile de ocrotire, pentru a-i putea trimite la surse specializate de ajutor.

În urma separării atât femeile cât și bărbații sunt nevoiți să-și găsească alte locuințe. Tulburările produse de mutarea de lângă mediul familial, vecini și prieteni, măresc traumele personale atât pentru adulți cât și pentru copii.

¹⁰⁹ *Ibidem*, 25.

¹¹⁰ Cf. CCBO, 863.

¹¹¹ *Ibidem*, 864.

Problemele practice atât cu mutarea cât și cu găsirea unui loc de muncă, accentuează problemele existente.

Mânia, care este un răspuns așteptat în caz de divorț, poate fi menținută ca o apărare împotriva durerii blocând un proces necesar de regret: „o incompletă exprimare a durerii, poate întârzia readaptarea personală și poate produce dificultăți majore în relații subdiacente acesteia¹¹².

Când o căsnicie a luat sfârșit, unul dintre parteneri sau chiar ambii, caută refugiul la părinți pentru a le oferi sprijinul de care au nevoie. Mulți bunici nu au spațiul adecvat și nici înclinația de a se ocupa de nepoți. Din punctul de vedere al părinților separați, reînnoirea dependenței de proprii lor părinți, implică o pierdere a statutului de adult și a autorespectului.

Cuplurile care în timpul căsătoriei se bazează pe prietenii comune, se simt deosebit de izolate după divorț. Mulți evită întâlnirile cu foștii prieteni și cunoștințe, temându-se de critici. Cei care au de suportat o scădere a standardului de viață ca urmare a separării, sunt reținuți de teama de a nu fi considerați de ceilalți ca fiind ruda săracă și de a depinde de generozitatea acestora. O persoană rămasă singură după separare tinde să se simtă stingheră în întâlnirile mondene, unde de obicei oamenii au parteneri, iar conversațiile și subiectele care prezintă interes pentru cuplurile căsătorite, diferă de preocupările celor singuri.

Asistenții sociali pot ajuta părinții despărțiți prin înțelegerea acestor dificultăți și prin oferirea informațiilor despre facilitățile de îngrijire zilnică a copiilor și despre grupurile conduse de organizațiile de voluntari.

Persoanele care rămân afectate de pierderea partenerului, pot avea dificultăți în constituirea unor noi activități și de aceea vor avea nevoie de ajutor terapeutic pentru a-și recăpăta respectul de sine și pentru a redeveni independenți. Aceasta implică autocunoașterea și autovalorizarea, învățarea de a se descurca cu problemele practice de care până atunci se ocupa fostul partener. Bărbații divorțați tind să ducă o viață mult mai haotică decât bărbații căsătoriți, dormind mai puțin și

¹¹² L. Parkinson, *Op. cit.*, 32.

aprovizionându-se cu dificultate. Femeile separate se simt dezorientate și fac frecvent depresii combinate cu tulburări de somn și de alimentație, mai ales în primele faze ale separării.

Deși unii se pot agăța cu nerăbdare de independența care le lipsise anterior, mulți simt o frică profundă de a fi singuri. Această teamă împreună cu problemele sociale și financiare care o pot însoți, adesea împing oamenii în noi relații înainte ca ei să se fi desprins suficient de relația anterioară. Divorțul civil poate distruge sentimentul de identitate și apartenență, în special pentru cei care s-au căsătorit tocmai pentru a evita să rămână în întregime independenți. Separarea soților poate aduce eliberarea de o relație nefericită sau restrictivă, individul putând astfel să-și construiască o nouă viață de unul singur.

Dacă divorțul civil s-a produs și custodia copiilor a fost încredințată unui părinte care nu este pregătit să facă față problemei, familia va suferi o incertitudine și o insecuritate prelungită. În aceste cazuri, de regulă, copiilor nu li se spune de ce părintele absent a plecat, nici dacă îl vor vedea din nou. În unele cazuri în care tensiunile ating cote maxime, copiii care sunt cei mai vulnerabili, își pot manifesta reacțiile de depresie, comportament delinvent sau eșec școlar. Adulții presupun despre copii că „ei sunt doar victime pasive ale destrămării familiei și este posibil ca ei să fie spectatori care privesc cu tristețe cum lumea lor familială se dezintegrează în fragmente de evenimente neexplicate”¹¹³.

Separarea ar fi mult mai puțin traumatică pentru copiii și pentru părinții lor dacă părinții ar fi capabili să ia decizii împreună cât mai mult timp. Rezolvarea în comun a acestor sarcini și decizii, poate ajuta la depășirea prăpastiei dintre ei, dar mulți parteneri sunt incapabili să comunice constructiv în timpul crizelor de separare, mai ales în urma unei lungi perioade de comunicare eșuată în timpul căsniciei. Cei doi au nevoie de ajutor pentru a se asculta unul pe celălalt, pentru a se exprima și a înțelege preocupările reciproce și pentru a identifica modalități de cooperare, iar legislația bisericească, vorbind despre soțul inocent, încurajează

¹¹³ *Ibidem*, 68.

refacerea conviețuirii între soți, chiar după greșeli semnificative ale unuia față de celălalt: „în mod lăudabil, soțul inocent, îl poate admite din nou pe celălalt soț la consorțiul vieții conjugale; în acest caz el renunță la dreptul de separare”¹¹⁴.

Asistenții sociali pot ajuta prin oferirea unei punți atât emoționale cât și practice, cu ajutorul cărora membrii familiilor divizate să se poată întâlni pe teritoriu neutru pentru a vorbi despre problemele și preocupările lor. Aceștia pot ajuta familia să negocieze tranzacții dificile și să ajungă la înțelegere. Unii parteneri reușesc să vorbească mult mai clar și mai rațional unii cu alții în prezența unui asistent social. Este esențial din partea asistentului social să verifice dacă este esențială o intervenție urgentă pentru a proteja femeia și copiii, în cazul în care și aceștia sunt supuși riscului.

Decizia soților de a se separa este deosebit de importantă și ea nu trebuie să fie luată în grabă în urma unor discuții mai aprinse sau neînțelegeri minore, întrucât această decizie va schimba în mod radical atât viața celor doi foști parteneri, cât și a copiilor lor. Lupta pentru custodia copiilor și pentru ocuparea domiciliului familial creează traume și tensiuni deosebite de o parte și de alta.

Dincolo de nedreptatea suferită de părinții cărora nu li se încredințează copiii și care în mod nejustificat sunt lipsiți de un statut parental egal, disputele cu privire la încredințare implică pierderi sau prejudicii pentru întreaga familie și în special pentru copii. Părintele care aparent câștigă, este în situația de a pierde cooperarea și sprijinul celuilalt părinte, și chiar dacă încredințarea este rezolvată, pot apărea probleme pe termen lung cu privire la accesul vizitării copiilor, sau mai rău, ca accesul să înceteze.

Separarea are implicații atât în plan individual și familial, cât și la nivel social. „Căsătoria și divorțul au o importanță deosebită din punctul de vedere al natalității, deoarece marea majoritate a copiilor care se nasc trebuie să se nască în familie”¹¹⁵.

¹¹⁴ CCBO, 866.

¹¹⁵ I. Vinti, C. Pascu, *Adolescența și sexualitatea*, Editura Medicală, București, 1983, 187.

Din punct de vedere statistic în evoluția ratei de divorțialitate întâlnim trei situații în care se poate vorbi despre disoluția cuplurilor: desfacerea căsătoriilor (divorțul civil), disoluția cuplurilor necăsătorite și încetarea coabitării în cazul cuplurilor aflate în uniune liberă. Instituțiile statistice nu culeg încă informații decât despre divorțuri. Despre desfacerea altor tipuri de uniuni sunt puține date oficiale și sunt tot atât de puține informații provenind din anchete¹¹⁶.

În baza de date furnizate de INS pentru anii 2006-2010 referitoare la divorțurile din România, se observă următoarele: durata medie a unei căsătorii desfăcute prin divorț a fost de 12,2 ani, aceeași valoare obținându-se și la orașe și la sate. Ceva mai puțin au durat căsătoriile cuplurilor în care soția avea studii superioare (10,4 ani), față de cele în care au fost implicate femeii doar cu școala primară (14,0 ani), iar în mai mult de jumătate din cazuri (52,3%), în căsătoriile dizolvate prin divorț, în acești cinci ani nu au existat copii minori; în 34,7% din cazuri, a fost implicat un copil minor, în 11%, doi copii minori și în restul de 2% trei sau mai mulți. O creștere a divorțialității s-a observat la momentul în care copiii au depășit vârsta majoratului¹¹⁷.

Se constată cu mare probabilitate și regret că în viitor se poate întâmpla schimbări în relațiile de rudenie și de asociere dintre persoane, inclusiv a celor juridice, astfel încât, familia să existe și sub alte forme decât cele generate până acum de instituția căsătoriei¹¹⁸.

¹¹⁶ Cf. P. Iluț, *Dragoste, Op. Cit.*, 107.

¹¹⁷ Cf. *Ibidem*, 109-110.

¹¹⁸ Cf. *Ibidem*, 114.

4.1 Studiu de caz

Cuplul A.C și A.B, ea în vârstă de 33 de ani, el în vârstă de 36 de ani, ambii cu studii medii, ea fiind vânzătoare, iar el șofer, au fost căsătoriți aproape 8 ani și au doi copii, unul în vârstă de 7 ani, iar celălalt de 4 ani.

Ea depusese o cerere de divorț (bazată pe nepotrivire de caracter), solicitând totodată acordarea custodiei copiilor. Instanța acceptă cererea de judecată și dispune efectuarea unei anchete sociale pentru acordarea custodiei copiilor. Ambii părinți locuiau încă cu copii în aceeași locuință.

Soțul depune o reclamație pretinzând că aceasta are o relație extraconjugală și este nepotrivită pentru a obține încredințarea copiilor. Soția era îngrozită de faptul că acest demers ar putea avea ca rezultat pierderea copiilor.

În fața consilierului s-au prezentat ambii soți, iar soțul a fost întrebat dacă consideră că soția sa nu a fost o mamă bună, și dacă ar avea motive să creadă acest lucru. În ciuda divergențelor dintre ei, soțul afirma că soția sa a fost întotdeauna o mamă bună și nu avea ce să-i reproșeze referitor la creșterea și educația copiilor, dar se temea de faptul că presupusa relație a soției sale cu un alt bărbat, îi va afecta pe copii, dându-le un exemplu negativ.

Conflictul părea să izvorască din frica fiecăruia dintre părinți de a pierde totul și din dorința de a rămâne în casa conjugală. Obținerea custodiei copiilor nu era o problemă reală pentru că soțul nu voia să îi ia.

Concentrând discuția asupra modului în care ei ar putea să împartă situația de părinți ai copiilor, consilierul i-a ajutat pe soți să înțeleagă că cei doi copii aveau nevoie de o mamă și de un tată, și că în ciuda acuzațiilor pe care cei doi și le aduseseră, practic acest lucru de a se împăca era încă imposibil. Dorința soțului era aceea de a se preocupa și de a se implica în viața copiilor, să nu fie eliminat fizic și emoțional din familie. Discuțiile au devenit mai puțin încinse, soții fiind ajutați să

conștientizeze că nu puteau sta departe de familie și că ambii copii aveau nevoie în același timp și mod de ambii părinți.

Soțul a hotărât în cele din urmă ca soția să rămână în locuință împreună cu copiii, iar el și-a exprimat dorința de a avea un acces constant, incluzând posibilitatea ca cei doi copii să stea la el de două ori pe lună. Hotărârile în instanță s-au luat pe această bază și astfel a fost evitată o audiere în contradictoriu.

Cei doi soți au fost ajutați prin discuții în comun care s-au concentrat asupra deciziilor care trebuiau luate pentru viitor, decât asupra problemelor care s-au ivit de-a lungul căsniciei lor. Când au descoperit că pot vorbi unul cu altul și să coopereze ca părinți, nu a mai fost nevoie ca instanța de judecată să ia hotărâri în locul lor.

Aplicarea unui model de asistență psihosocială și educațională a familiei are consecințe benefice asupra creșterii stabilității familiei, scăderea ratei divorțurilor și astfel și a fenomenelor de delincvență juvenilă, a comportamentelor deviante și marginale din punct de vedere social.

Fără dragoste și armonie în cuplu, fără maturitatea și responsabilitatea faptelor, un cuplu nu poate supraviețui, indiferent câți copii sunt în familie.

Concluzii

Această lucrare de disertație intitulată „*Calitatea vieții în relațiile interpersonale*”, analizează stilul de viață al oamenilor care încearcă să se integreze în societate, este o analiză la nivel uman asupra unor aspecte de natură comunicațională, din punct de vedere teologic și sociologic.

Lucrarea integrează analiza teoretică a schimbărilor din domeniul socio-uman cu analiza practică a schimbărilor la nivel socio-familial. Familia ca instituție socială este tot mai integrată în dinamica societății, tot mai mult condiționată de schimbările economice și sociale, influențând evoluția ei.

Problema crizei, a declinului și a disoluției familiei, trebuie privită cu mai multă implicare în rezolvarea momentelor tensionate, cu mai multă maturitate din partea celor care se află într-o astfel de relație ajunsă la un punct foarte sensibil al existenței.

Primul capitol abordează din perspectivă teoretică, calitatea vieții de la exemplele biblice până în zilele noastre, oamenii încearcă să-și îmbunătățească viața atât din punct de vedere personal cât și social.

În capitolul al doilea se întâlnesc aspecte de comunicare interpersonală, de interacțiune a indivizilor în prietenii și în relații profesionale, în relațiile de cuplu și de conviețuire.

În capitolul al treilea se observă criza în relațiile interpersonale și încercarea de a face față în situații tensionate care pot fi rezolvate cu iubire, maturitate, răbdare și relaționare, dar sunt și situații în care separarea este o modalitate în care timpul rezolvă lucrurile și unde apoi se pot lua deciziile cele mai bune.

În ultimul capitol sunt expuse aspecte subiective ale stilurilor de viață din anchete în care se observă studiile de caz care arată realitatea în care se poate conviețui atât din punct de vedere pozitiv cât și negativ, se observă condițiile

pentru o căsnicie fericită, motivele de despărțire, calitatea relației de cuplu, principalele probleme în cuplu și cauzele care le determină.

Abordarea socioculturală este și ea importantă, numeroase probleme se învârt în jurul sărăciei și creează deficiențe asupra relațiilor interpersonale, oamenii epuizează relațiile lor personale în același mod în care se epuizează resursele lor financiare. Din momentul în care o persoană trăiește pe străzi sau într-un adăpost, relațiile sale sunt grav afectate. O relație de prietenie simplă poate fi un punct de plecare semnificativ în a ajuta o persoană pentru a se recupera din starea în care a rămas. A crede în cineva, a-l încuraja și asculta, îi poate da posibilitatea de a încerca să-și rezolve problemele din alte domenii ale vieții sale, pentru că bunăstarea fizică este o nouă dimensiune a calității vieții.

Iubirea este cea care face ca viața în cuplu să fie una fericită, să aibă o calitate, iubirea trebuie să fie dublată de solidaritate între parteneri de încredere și sprijin reciproc, respect și înțelegere, fidelitate, dar și de suport material care este important în relația de cuplu pentru o calitate a vieții în care fericirea să fie prezentă, nu trebuie să lipsească nici ea dintr-o relație interpersonală de calitate.

În relațiile umane pot fi aduse îmbunătățiri în comunicare astfel încât să se ajungă la o mai bună conviețuire.

Bibliografie

Biblia, Institutul biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991.

Documente magisteriale

****Codul Canoanelor Bisericilor Orientale*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001

Compendiu de doctrină socială a Bisericii, Sapientia, Iași, 2007

***Conciliul ecumenic Vatican II, *Gaudium et spes*

***Conciliul Ecumenic Vatican II, *Apostolicam Actuositatem*

****Catehismul Bisericii Catolice*, 1939-1941

Fericitul Ioan Paul al II-lea, *Iubirea umană în planul lui Dumnezeu*, Sapientia, Iași, 2013

Sfântul Scaun, *Carta drepturilor familiei*, Presa Bună, Iași, 2000

Papa Ioan Paul al-II-lea, „Centesimus annus”, 39, în *Enciclice*, Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, București, 2008

___, „Familiaris consortio”, în *Compendiu de doctrină a Bisericii*, Sapientia, Iași, 2007

___, „Gratissimam sane”, în *Compendiu de doctrină a Bisericii*, Sapientia, Iași, 2007

Papa Francisc, *Amoris laetitia*, Presa Bună, Iași, 2016

___, *Laudato si*, Presa Bună, Iași, 2015.

Lucrări științifice

Albisetti V., *Drumul vieții*, Pauline, București, 2006

___, *Terapia iubirii conjugale*, Pauline, București, 2011

Angelucci, Avanti, *Iubirea se construiește*, Pauline, București, 2004

Avanti A., *Iubirea se construiește*, Pauline, București, 2004

Bocancea C., Neamțu G., *Elemente de asistență socială*, Polirom, Iași, 1999

Boncu Ș., Turliuc M.N., *Relațiile intime*, Polirom, Iași, 2016

Cabasila N., *Despre viața în Hristos*, Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001

Chelcea S., Ivan L., *Psihosociologie*, Economică, București, 2006

- Duck S., *Relațiile interpersonale*, Polirom, Iași, 2000
- Ferenc T., *Calea sigură*, Episcopiei Romano Catolice Timișoara, Timișoara, 2011
- Filipescu P.I., *Tratat de dreptul familiei*, All Beck, București, 2000
- Floyd K., *Comunicarea interpersonală*, Polirom, Iași, 2013
- Hâncean M. G., *Rețelele sociale*, Polirom, Iași, 2014
- Iluț P., *Dragoste, familie și fericire*, Polirom, Iași, 2015
- Milcu M., *Psihologia relațiilor interpersonale*, Polirom, Iași, 2005
- Mitrofan N., *Dragostea și căsătoria*, Stiințifică și enciclopedică, București, 1984
- Mitrofan I., *Terapii de familie*, Sper, București, 2001
- Nuță A., *Psihologia comunicării în cuplu*, Sper, București, 2002
- Neamțu G., *Tratat de asistență socială*, Polirom, Iași, 2003
- Parkinson L., *Separarea, divorțul și familia*, Alternative, București, 1993
- Pânișoară I.-O., *Comunicarea eficientă*, Polirom, Iași, 2015
- Peale N. V., *Forța gândirii pozitive*, Curtea veche, București, 2013
- Scrima A., *Biserica liturgică*, Humanitas, București, 2005
- Sorge B., *Introducere în doctrina socială a Bisericii*, Sapiientia, Iași, 2010
- Vinti I., Pascu C., *Adolescența și sexualitatea*, Editura Medicală, București, 1983.

Articole

- Dancă W., „Biserica și politica – Despre angajarea credincioșilor laici în politică”, în *Și cred și gândesc*, Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, București, 2013
- Mărtincă I., „Sfântul Vasile din Cezareea (330-379) - Iubirea este caracterul creștinului”, în *Sfântul Apostol Paul și elogiul iubirii*, Universității din București, București, 2009
- Sas T., „Consilierea matrimonială”, în *Viața creștină*, XXV (5), Cluj-Napoca, 2014.

Listă de abrevieri

A. Cărțile Vechiului Testament

Is: Profetul Isaia

Sir: Cartea înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah

Sof: Profetul Sofonie

Zah: Profetul Zaharia

B. Cărțile Noului Testament

Fap: Cartea Faptelor Apostolilor

Fil: Scrisoarea către Filipeni

Gal: Scrisoarea către Galateni

In: Evanghelia după Ioan

1In: Scrisoarea I-a a Sfântului Ioan

Lc: Evanghelia după Luca

Mc: Evanghelia după Marcu

Mt: Evanghelia după Matei

Rm: Scrisoarea către Romani

1Tes: Scrisoarea I-a către Tesaloniceni

C. Alte prescurtări

AA: Apostolicam actuositatem

Ibidem: Același autor, aceeași operă

Idem: Același autor, operă diferită

CDSB: Copeniul de doctrină socială a Bisericii

CV II: Conciliul Vatican II

CBC: Catehismul Bisericii Catolice

CCBO: Codul Canoanelor Bisericilor Orientale

GS: Gaudium et Spes

*** Lipsa menționării autorului